

Cultuurhistorische inventarisatie

Thema Omgevingsplan ENCI

Oktober 2024

Gemeente Maastricht

Inhoudsopgave

1	Toelichting	4
1.1	Inleiding en systematiek	4
2	Algemene richtlijnen	6
2.1	Algemene richtlijnen voor onderhoud en herstel (restauratie) van dominante en kenmerkende bouwwerken alsmede voor waardevolle cultuurhistorische elementen	6
2.2	Algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden	6
3	Inventarisatie en specifieke richtlijnen	7
3.1	Inventarisatie en specifieke richtlijnen dominante en kenmerkende bouwwerken	7
3.2	Inventarisatie en specifieke richtlijnen waardevolle cultuurhistorische elementen	
3.3	Inventarisatie en specifieke richtlijnen cultuurhistorische attentiegebieden	

1 Toelichting

1.1 Inleiding en systematiek

Het voorliggende rapport *Cultuurhistorische inventarisatie* vormt een onderlegger die ten doel heeft het cultureel erfgoed van ENCI, goed gemotiveerd en gedocumenteerd, planologisch te beschermen (zie hiervoor de toelichting en de regels van dit thematisch omgevingsplan)

In 2022 heeft Crimson Historians & Urbanists de cultuurhistorische verkenning met transformatiekader opgeleverd.

Het ENCI-complex heeft op nagenoeg alle facetten hoge waarde. ENCI is van groot belang geweest voor de ontwikkeling van Nederland en is zeldzaam cultuurhistorisch en industrieel erfgoed. Het is gelegen in een heel bijzonder geologisch en paleontologisch landschap dat herinnert aan de eeuwenlange kalksteenwinning dat uniek is voor Nederland. Crimson geeft aan hier uiterst behoedzaam mee om te gaan en geen onomkeerbare beslissingen te nemen. Dit vraagt om besef van alle betrokken partijen, het inzien van de kansen op de lange duur en een mogelijke herziening van het Plan van Transformatie. Het ENCI-terrein en de gebouwen hebben voorsnog geen beschermde erfgoedstatus. Vanwege het uitzonderlijke cultuurhistorische belang en de nationale betekenis, wordt door Crimson geadviseerd zo snel mogelijk de rijksmonumentenstatus toegekennen aan het ENCI-terrein en de groeve.

De rijksbouwmeester heeft dit rapport onderschreven en raadt aan om een aanwijzing van de erfgoedwet op te starten. De staatssecretaris van OC&W heeft aangegeven dit in gezamenlijkheid met gemeente en provincie op te pakken. Vanwege het beperkte aanwijzingsbeleid is het rijk is van plan 5 rijksmonumenten aan te wijzen.

De vijf potentiële rijksmonumenten zijn:

1. Verpakkingsgebouw met transportband en kade met transporteur
2. Cementmolengebouw
3. Grondstoffenhal met transportband en kade met transporteurs, rails en kraan
4. Hoofdkantoor met laboratorium
5. Oven 8

De overige gebouwen en objecten met cultuurhistorische waarden, zoals aangeduid op de waarderingskaart in het rapport worden als gemeentelijk erfgoed beschermd via dit thematisch omgevingsplan.

Samen zorgt dit voor een adequate cultuurhistorische bescherming.

De juridische planologische vertaling van deze bescherming wordt vervolgens in de regels en planverbeelding vastgelegd.

Waarderingskaart rapport Crimson 2022

De cultuurhistorische verkenning van Crimson dient ter motivering voor de planologische bescherming van ENCI. Daarnaast kan het worden aangewend als instrument en inspiratiebron voor het beheer en de verdere ontwikkeling van het gebied.

Het rapport *Cultuurhistorische inventarisatie* behandelt het omgevingsplangebied ENCI op object- en structuurniveau. Het rapport dient als motivering voor de planologische bescherming van behoudenswaardige panden, complexen, objecten, structuren en groenelementen. Omdat niet alleen het pand, maar ook de directe omgeving van belang is ook deze bij het behoud van de specifieke karakteristiek meegenomen in de beschrijving.

Door de toevoeging van zowel algemene als specifieke richtlijnen kan het worden toegepast als instrument voor het beheer en de ontwikkeling op pand- of objectniveau en op structuurniveau.

Het rapport *Cultuurhistorische inventarisatie* is van belang bij de beoordeling van de omgevingsvergunning met betrekking tot de activiteit bouwen, slopen en/of aanleggen en bij de ontwikkeling van bouwplannen.

De beschrijvingen geven een indicatie van de cultuurhistorische waarden op het moment van vaststelling van dit Thema Omgevingsplan. Deze waardering zal op het moment van planvorming telkens geactualiseerd en gespecificeerd moeten worden. Daarnaast was de industriële aanpak van ontwikkelen vaak pragmatisch van aard. Het is van belang de gedachtegang achter deze aanpak in ogenschouw te nemen bij het maken van afwegingen in het kader van nieuwe ontwikkelingen.

2 Algemene richtlijnen

2.1 Algemene richtlijnen voor onderhoud, restauratie, wijziging en herbestemming van dominante en kenmerkende bouwwerken alsmede voor waardevolle cultuurhistorische elementen

De algemene uitgangspunten voor werkzaamheden aan cultuurhistorisch erfgoed zijn hieronder weergegeven. Of het nu een restauratie betreft, het aanpassen aan de huidige gebruikseisen of een herontwikkeling ten behoeve van toekomstig ander gebruik, de uitgangspunten welke hieronder staan beschreven moeten altijd een leidende rol spelen in het denkproces van omgang met cultureel erfgoed. Indien met gemotiveerde redenen voor vernieuwing en herontwikkeling wordt gekozen, dient dit eveneens te gebeuren vanuit deze cultuurhistorische randvoorwaarden.

Behoud gaat voor vernieuwen

Historische constructies, structuren en bouwmaterialen geven een pand belangrijke monumentale en historische waarde. Door de aanwezigheid hiervan is de geschiedenis en ontwikkeling van het monument afleesbaar. Vervangen of wijzigen van de bestaande constructies, structuren, materialen, details en indien van toepassing waardevolle interieuronderdelen gaan ten koste van de bouw- en cultuurhistorische waarde. Daarom dienen deze waarden gerespecteerd te worden.

Behoud door zorgvuldig ontwikkelen en vernieuwen

Toevoegingen dienen tot stand te komen op, in of bij de minst kwetsbare plekken van het beschermde pand. Een eigentijds ontwerp heeft hierbij de voorkeur, waarbij moderne materialen mogelijk zijn, mits passend bij de bestaande textuur en het kleurengamma. Dergelijke ingrepen dienen zorgvuldig te worden afgewogen en terughoudend worden vormgegeven.

Veranderingen of toevoegingen dienen bij voorkeur reversibel te zijn. Dit wil zeggen dat deze ooit weer ongedaan gemaakt kunnen worden zonder de monumentale waarden aan te tasten. De toe te passen technieken mogen geen mechanische, fysische of chemische schade toebrengen aan een monument.

Structuren eerbiedigen

Externe hoofdstructuren moeten gerespecteerd worden; dit geldt voor de voor- en achtergevelrooilijnen en de herkenbaarheid van bouwvolumes, zoals achterhuizen, schuren, koetshuizen en tuinhuisen.

Ook de interne structuur dient zoveel mogelijk in tact te blijven. Ingrepen in de structuur dienen te gebeuren met de grootst mogelijke zorgvuldigheid, waarbij optimaal aansluiting gezocht wordt bij het oorspronkelijke concept. Ingrepen moeten zodanig uitgevoerd worden, dat de oorspronkelijke structuur herkenbaar blijft.

Respect voor historisch materiaal

Alvorens tot vervanging van historisch materiaal over te gaan moet eerst onderzocht worden of bij het bestaande materiaal in slechte staat technisch herstel mogelijk is. Bij noodzakelijke vervanging van historisch materiaal wordt tot op detailniveau uitgegaan van gelijksoortig materiaalgebruik conform bestaande toestand. Indien dit niet mogelijk blijkt dient aansluiting gezocht te worden bij de historische materialen en substanties.

Respect voor authenticiteit

Bij restauratie moet men de historische gelaagdheid en de afleesbaarheid van het verleden in vormgeving, constructie en materiaalgebruik respecteren. Het transformatieproces, door verandering van het gebruik of functie, dat een gebouw door de tijd heen ondergaat, heeft historische waarde. Een monument ontleent ondermeer zijn waarde aan de bouwgeschiedenis.

Indien het oorspronkelijke materiaal reeds volledig verloren is gegaan wordt niet gepleit voor reconstructie, maar voor een eigentijds ontwerp zodat de geschiedenis afleesbaar blijft.

Respect voor details

De kwaliteit van een monument wordt vaak bepaald door de aanwezigheid van historische bouwdetails. De oorspronkelijke detaillering in de vorm van voegwerk, gevelafwerking, decoraties, metselpatronen, roedeverdelingen in vensters, et cetera dient optimaal gerespecteerd te worden. Indien er sprake is van eigentijdse interventies, dient de detaillering qua maat en schaal in overeenstemming te zijn met het historische karakter van het pand.

Afweging bij sloop

Indien in uitzonderlijke gevallen ondanks de monumentale waarden toch sprake is van een afweging tot gehele of gedeeltelijke sloop van een rijksmonument of een gemeentelijk monument in het Maastrichts Planologisch Erfgoed (MPE) dient een zorgvuldige belangenafweging plaats te vinden.

Dit wil zeggen dat bij de planvorming het volgende vereist is:

- een gefundeerde onderbouwing dat behoud niet mogelijk is (technisch en ruimtelijk).
- documentatie van de te slopen onderdelen in de vorm van een bouwhistorische rapportage met fotomateriaal en opmetingstekeningen.

Archeologische toets bij graafwerkzaamheden

Indien er graafwerkzaamheden plaatsvinden dieper dan 40 cm is een toets, of een nader archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden, verplicht indien:

- de ingreep gelegen is binnen een straal van 50 meter van een bekende vindplaats of historisch relict, omdat hierbinnen de kans groot is aanvullende informatie hierover aan te treffen (archeologische zone A)
- de ingreep gelegen is binnen de eerste stadsmuur (de zero-tolerance-zone ofwel archeologische zone A).
- De ingreep gelegen is binnen:
 - de eerste en tweede stadsmuur of binnen een historische dorpskern en een omvang heeft van minimaal 250 m² (archeologische zone B)
 - het buitengebied en een omvang heeft van minimaal 2500 m² (archeologische zone C)

Gebrekenrapport, bouwtechnisch rapport en/of cultuurhistorisch rapport (met bouwhistorisch onderzoek)

Indien de bouwkundige en/of monumentale kwaliteit van het object vooraf niet bekend is, kan het zijn dat bij de planbeoordeling een onderbouwing hiervan wordt vereist. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar de indieningseisen van de vergunning en de planregels van het omgevingsplan.

Zorgvuldigheid tijdens uitvoering werkzaamheden

Historisch waardevolle elementen moeten tijdens restauratie- en verbouwwerkzaamheden afdoende beschermd worden tegen beschadigingen.

Indien tijdens de uitvoering van vergunde werkzaamheden historische onderdelen (zowel wanneer dit archeologische elementen als bouwhistorische elementen betreft) te voorschijn komen waarvan het bestaan voordien niet bekend was, is de vergunninghouder verplicht dit te melden bij de gemeente Maastricht.

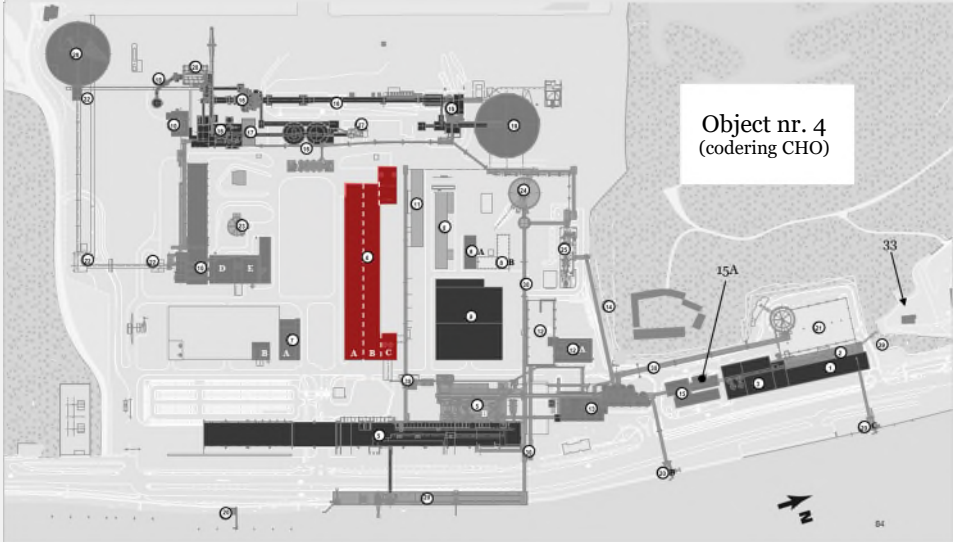
2.2 Algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten

- Bij vernieuwing, vervanging of wijziging dient dit te geschieden vanuit deze cultuurhistorische randvoorwaarden en bij voorkeur middels een eigentijds ontwerp, afgestemd op de omgeving. De historisch gegroeide en stedenbouwkundige structuur, inclusief de openbare ruimte en groenstructuren, moet men zoveel mogelijk intact laten en de ruimtelijke samenhang daarvan zoveel mogelijk behouden, respecteren en zo mogelijk versterken.

- Bij onderhoud en/ of verandering moet men het oorspronkelijk stedenbouwkundig concept respecteren. Hierbij dient rekening gehouden te worden met oorspronkelijke en/of bestaande rooilijnen, bouwmassa's, hoogten, bebouwingseenheden, kapvormen, situering, openingen in de gevelwand, parcelering, groenstructuren enz.
- Wijzigingen in het cultuurhistorisch attentiegebied of het beschermd stadsgezicht moeten afgestemd zijn op de schaal en maat van de historische karakteristiek en het architectonisch idioom. Gevel- en raamindeling, kleur- en materiaalgebruik alsmede de textuur en de korrelgrootte van de vernieuwing dienen afgestemd te zijn op de omgeving.
- Bij de inrichting van de openbare ruimte dient men rekening te houden met waardevolle details zoals bijvoorbeeld straatmeubilair, terreinafscheidingen, bestratingsmateriaal en beeldbepalende bomen of hagen.
- Bij sloop van niet nader gewaardeerde panden, dient een cultuurhistorische verkenning te worden uitgevoerd, om vast te kunnen stellen of er niet eerder opgemerkte cultuurhistorische waarden aanwezig zijn en om de juiste afweging tot besluit tot sloop te kunnen maken.

3 Inventarisatie en specifieke richtlijnen

3.1 Inventarisatie en specifieke richtlijnen dominante en kenmerkende bouwwerken

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI-ovengebouw(en) 5, 6 & 7
STATUS	Dominant bouwwerk GM-3935
SITUATIE	 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met ovengebouw 5,6 & 7 in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 <i>De oostelijke kopgevel van het ovengebouw</i> <i>De zuidelijke zijgevel van het ovengebouw</i> <i>De westelijke gevel van het ovengebouw</i> <i>Het interieur van ovenhal 5 & 6 omstreeks 1960</i>
OMSCHRIJVING	Inleiding

Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; Ovengebouw 5 uit 1950 van architectenbureau Dingemans, Wouda & Van den Berg, in 1954 uitgebreid met oven 6 en in 1961 met oven 7. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving.

Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel.

Beschrijving

Ovengebouw van één bouwlaag hoog, gedekt met een plat dak. In deze grote fabriekshal, gesitueerd in het midden van het ENCI-terrein, bevonden zich in totaal drie grote roterende buisovens. Dit was hét kloppende hart van de Eerste Uitbreiding Zuid, de naoorlogse uitbreiding van de fabriek. Ten tijde van de opening in 1950 stond er alleen nog het middelste gedeelte van de hal, waarin oven 5 draaide. Vier jaar later werd de fabriekshal naar de zuidzijde vergroot/verdubbeld met een extra buisoven: oven 6. Beide ovens hadden een 110 meter hoge schoorsteen die overigens gesloopt zijn. In 1961 werd er opnieuw een oven toegevoegd, oven 7, die ditmaal grotendeels in de buitenlucht werd opgesteld. Deze derde oven kreeg geen eigen schoorsteen maar werd aangesloten op de twee al bestaande schoorstenen.

Hoewel de technische randvoorwaarden en afmetingen gebouwwolume nauwkeurig door de technici van de ENCI waren vastgelegd kreeg het architectenbureau Dingemans, Wouda en Van den Bergh na het winnen van een prijsvraag de opdracht om de bouwkundige en architectonische uitwerking van de fabriekshal te verzorgen.

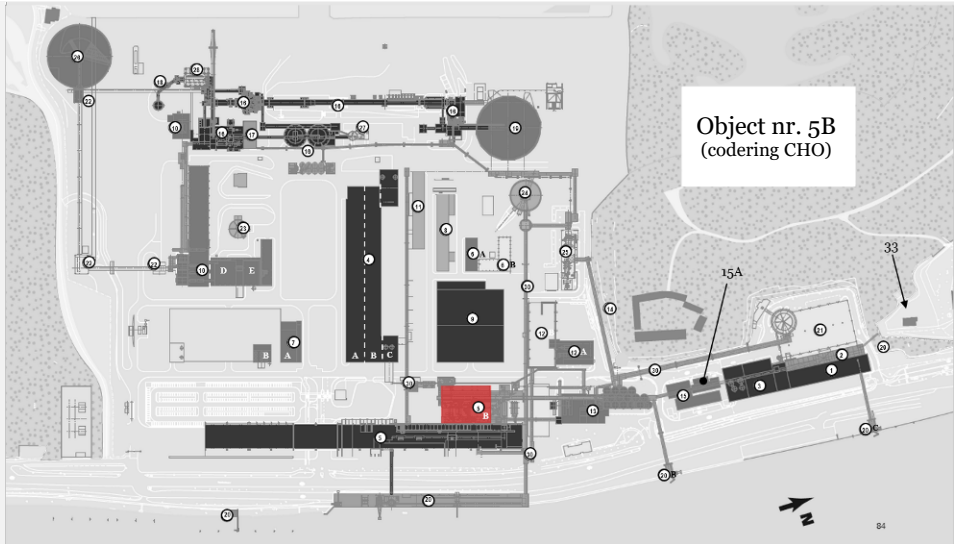
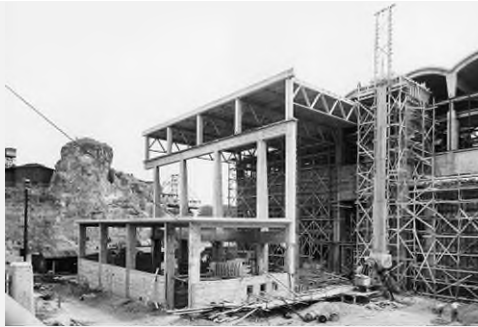
De hoofdconstructie van de hallen bestaat uit zware stalen portaalspanten die in de hoeken monoliet verbonden zijn. De spanten werden op locatie in elkaar gelast en daartussen werd een secundaire stalen draagconstructie aangebracht ter ondersteuning van het dak en de gevels. De lange buisoven werd in het bouwproces echter als eerste opgebouwd, de fabriekshal werd er daarna overheen gebouwd.

De gevels zijn opgebouwd uit geel (niet-dragend) metselwerk gevat in de secundaire stalen draagconstructie en geplaatst bovenop een hoge betonnen sokkel. In de oostelijke kopgevel bevinden zich op de begane grond zes poortopeningen, met (secundaire) stalen rolpoorten, met daartussen enkele meerruits stalen ramen. Op een hoger niveau bevinden zich drie grote vensterpuiken met meerruits stalen ramen. Onder de daklijst zijn drie brede vensters met meerruits stalen ramen opgenomen.

In de overige gevels zijn aaneengesloten rijen van meerruits stalen ramen – boven de sokkel en onder de daklijst – in het gevelwerk opgenomen. Vooral de rondlopende glasstrook bovenin het gevelwerk zorgt voor veel daglicht in de fabriekshal waardoor extra kunstlicht nauwelijks noodzakelijk is. Het dak bestaat uit prefab (bims)betonnen platen met een cassettevorm. Dit prefab bouw materiaal van lichtgewicht beton werd in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) veelvuldig toegepast in de utiliteitsbouw. Per gebouwhelft werd het dak over de gehele lengte van de hal uitgerust met een verhoogd stalen middendakje met glasvullingen.

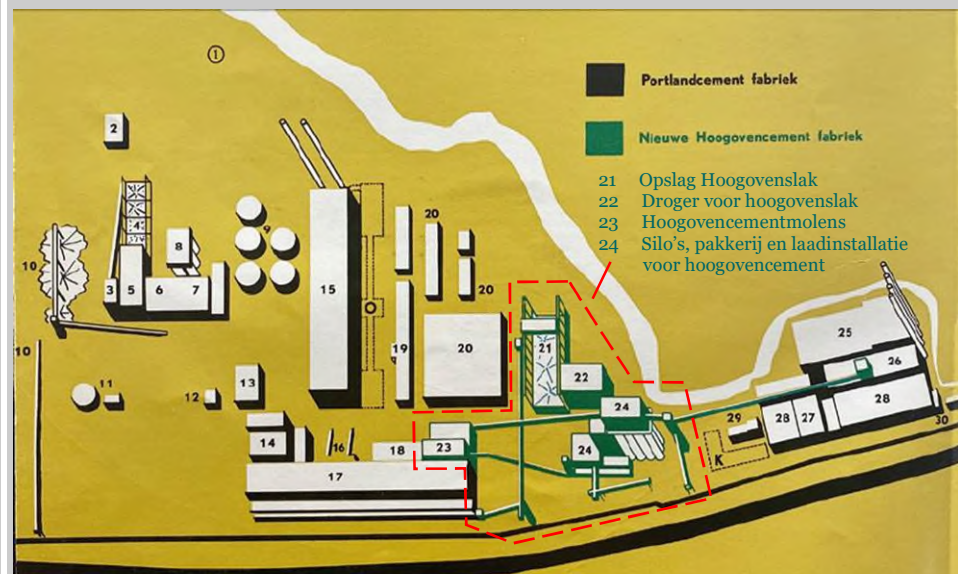
Alle drie de roterende buisovens (5, 6 & 7) zijn inmiddels ontmanteld en ook andere installaties die te maken hadden met de cementproductie zijn grotendeels uit deze hallen verdwenen. De grote ronde gaten in de geveldelen van het gebouw alwaar vroeger oven 7 was gelegen vormen stille getuigen van de oorspronkelijke functie. Ook de twee hoge schoorstenen die vroeger op het oostelijke uiteinde van de hal stonden zijn gesloopt.

WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectuurhistorische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Het gebouw is een belangrijk onderdeel van de naoorlogse opschaling van de fabriek na de Tweede Wereldoorlog met als belangrijkste oorzaak de wederopbouw van Nederland. • Dit onderdeel is daarmee van belang als uitdrukking van belangrijke sociaal-economische ontwikkeling. • Dit gebouw is van belang vanwege de duidelijke architectonische samenhang met de rest van de gebouwen uit de wederopbouwperiode. • Het gebouw is van belang vanwege historische functie die in directe relatie staat tot de cementproductie die hier plaatsvond. • het ontwerp van de drie bouwfasen een eenheid vormt en een hoge mate van architectonische gaafheid bezit. • het een gaaf voorbeeld is van een industriële fabriekshal uit de jaren vijftig van de twintigste eeuw. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de betonnen sokkel • het staalskelet inclusief portaalspanten • de bakstenen gevelvullingen • de oorspronkelijke stalen ramen • de betonnen dakplaten • de middendaken met glasvullingen
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluis) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI-hoogovencementmolens
STATUS	Dominant bouwwerk GM -3936
SITUATIE	 Object nr. 5B (codering CHO) 15A 33 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met hoogovencementmolens in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 De hoogovencementmolens in aanbouw (1960) Aanzicht molengebouw vanuit noord-westen Interieur juni 2020 Interieur juni 2023
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; molengebouw voor hoogovencement uit 1960, naar ontwerp van architectenbureau Dingemans, Wouda & Van den Berg. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling

van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving.

Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel.

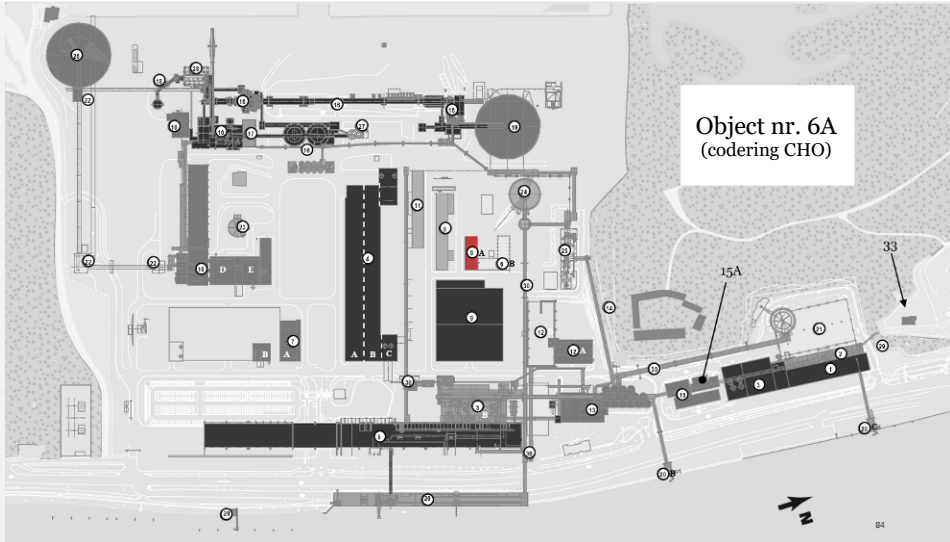
Overzicht HoogOvenCement fabriek (uitsnede ENCI bedrijfsbrochure 1960)

Beschrijving

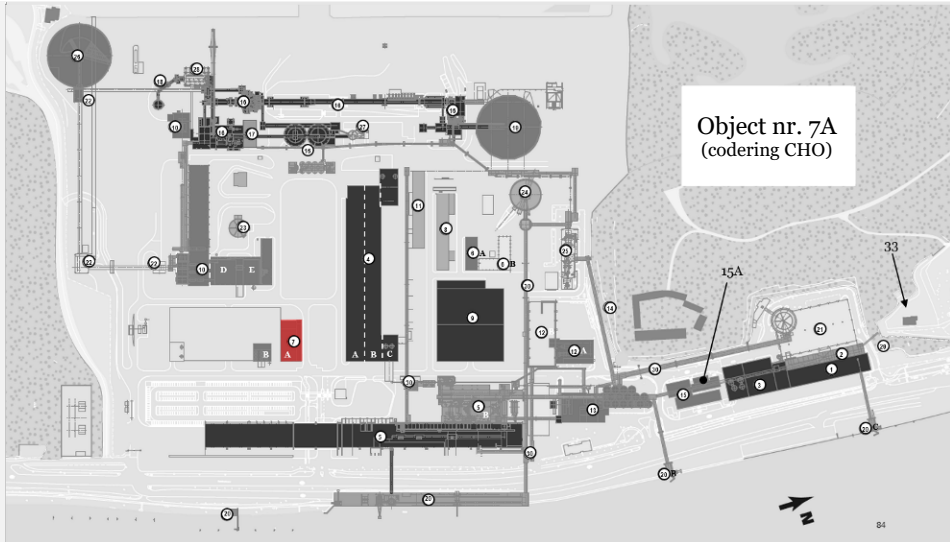
In 1960 werd de ENCI fabriek opnieuw uitgebreid met een nieuwe productielijn, de z.g. Hoogovencementfabriek (HOC), gebouwd tussen langgerekte grondstoffenhal en huidige hoofdkantoor en op 28 september 1960 officieel in bedrijf gesteld. Hoogovencement heeft een andere samenstelling dan het gewone Portlandcement; bij dit type cement wordt tot 80 procent hoogovenslak aan de klinker toegevoegd waardoor dit cement beter bestand is tegen chloriden en sulfaten en daardoor beter geschikt om toe te passen op plaatsen die in contact komen met zeewater, afvalwater of mest. Hoogovenslak is een restproduct uit de staalproductie waar men in de staalindustrie moeilijk vanaf raakte. De verwerking van hoogovenslak in de cementindustrie was dus een welkome toepassing, ook voor staalfabrieken. Een van de redenen waarom de hoogovencementfabriek werd gestart was dat het mergel bespaarde. Bij de ENCI Maastricht hing namelijk ook toen al de weerstand tegen de mergelwinning als een donkere wolk boven het bedrijf. Het vervangen van mergel voor hoogovenslak was daarmee een interessant alternatief.

De hoogovenslak werd per schip aangevoerd vanuit de regio Luik waar diverse grote staalbedrijven voor een constante grondstofstroom zorgden. De schepen werden met een kraan gelost waarna de slak in een breker in kleine stukken werd gebroken. Vervolgens werd de slak in bulk opgeslagen in grote bakken in de open lucht, tussen de grote werkplaatsloods met sheddaken en de steile rotswand onder hoeve Lichtenberg (nr. 21). Naast deze grondstoffbakken bevond zich een gebouw waar grote droogtrommels stonden die ervoor zorgden dat de slak volledig droog was (nr. 22). De slak werd vervolgens ontstoft en opgeslagen in enkele slagsilo's (nr. 24). Samen met de cementklinker en een klein deel gips werd de slak tot slot in de cementmolens vermalen tot hoogovencement (nr. 23). Het gebouw voor de cementmolens werd gepositioneerd tegen de achterzijde van de langgerekte grondstoffenhal en wordt gevormd door 1 hoog en 1 lager volume die zijn opgebouwd uit een (zwaar gedimensioneerd) betonskelet. De gevels zijn opgebouwd

	uit een staalskelet, ingevuld met baksteen in combinatie met (grote) meerruits stalen glaspartijen. In de oorspronkelijke opzet stonden 2 kogelmolens met een lengte van 11,5 meter en diameter van 3,5 meter opgesteld. In 1963 werd het hoge alsook het lagere volume in zuidelijke richting verlengd ten gunste van 1 extra kogelmolen. Alle kogelmolens en daarbij behorende installatie onderdelen zijn omstreeks 2022 geheel ontmanteld en uit dit gebouw verwijderd. De betonnen funderingsblokken en silo trechters vormen nog de stille getuigen van de oorspronkelijke functie.
WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectonische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Het gebouw is een belangrijk onderdeel van de naoorlogse opschaling van de fabriek na de Tweede Wereldoorlog met als belangrijkste oorzaak de wederopbouw van Nederland. Dit onderdeel is daarmee van belang als uitdrukking van belangrijke sociaal-economische ontwikkeling. • Dit gebouw vertegenwoordigt een architectonische waarde vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp van bureau Dingemans, Wouda en Van den Berg. • Dit gebouw is van belang vanwege de duidelijke architectonische samenhang met de rest van de gebouwen uit de wederopbouwperiode. • Het gebouw is van belang vanwege historische functie die in directe relatie staat tot de cementproductie die hier plaatsvond. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • het betonskelet • de nog aanwezige installatieonderdelen (o.a. funderingsblokken en silo trechters) • de staalskeletten van de gevels • de bakstenen gevelinvullingen • de stalen ramen
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluiser) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

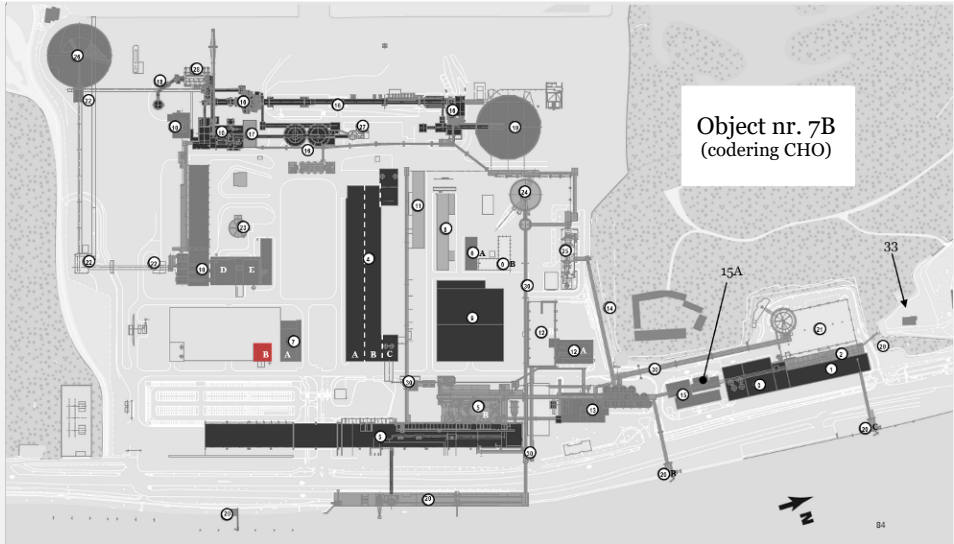
ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI-loods voor onderhoudswerken
STATUS	Dominant bouwwerk GM-3937
SITUATIE	 Object nr. 6A (codering CHO) 15A 33 84 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met onderhoudsloods in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 Aanzicht westgevel Interieur
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; Loods / werkplaats voor onderhoudswerken uit 1954 van architectenbureau Dingemans, Wouda & Van den Berg. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel. Beschrijving

	Deze kleine fabriekshal werd gebouwd als werkplaats voor timmerlieden, glazeniers en schilders. Vanwege (potentieel) brandgevaar werd dit gebouw afgescheiden van de centrale werkplaats en bovendien grotendeels opgebouwd uit schokbetonnen elementen. Dit gebouw bestaat uit één bouwlaag met een flauw zadeldak. De hoofdingang bevindt zich onder een kleine luifel aan de zuidzijde van het gebouw en biedt toegang tot enkele kantoor- en toiletruimtes. Het westelijke deel van het gebouw is de werkplaats, de betonnen spanten waar de dakplaten op rusten zijn hier duidelijk zichtbaar. De gevel is opgebouwd uit een metselwerk borstwering, die in hoogte verspringt, waarboven zich aan vierzijden rondlopende vensters bevinden die (vermoedelijk) in schokbetonnen frames werden geplaatst. Opvallend is dat de raamkozijnen hier veel zwaarder werden uitgevoerd dan in de andere gebouwen uit dezelfde periode (jaren '50 en '60 van de twintigste eeuw) waarbij meestal de rafijne stalen gordijngevels werden toegepast. Dat neemt echter niet weg dat de architectonische verwantschap tussen dit gebouw en de andere zeer duidelijk is.
WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectuurhistorische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Vanwege de bijzondere constructies is het van belang voor de geschiedenis van de bouwtechniek. • Dit gebouw vertegenwoordigt een architectonische waarde vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp. • het een bijzondere detaillering kent in de betonconstructie en het overstek. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de betonnen spantconstructie • het oorspronkelijke metselwerk • de raamkozijnen • de betonnen dakplaten
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluiser) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: transformatoren- en verdeelstation
STATUS	Dominant bouwwerk GM-3938
SITUATIE	 Object nr. 7A (codering CHO) Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met verdeelstation in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 Het verdeelstation vanuit het noordoosten De achtervleugel Aanzicht leidingverloop in kelder (1950) Aanzicht paddestoelkolommen in kelder (1950)
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; Tranformatoren- en verdeelstation uit 1950 van architectenbureau Dingemans, Wouda & Van den Berg. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de

	bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel. Beschrijving De grote hoeveelheid elektrisch aangedreven machines en motoren maakten van de ENCI een grootverbruiker van elektriciteit. In het verdeelstation kwam op hoogspanning de stroom binnen en werd aldaar getransformeerd naar lagere bedrijfsspanning, afhankelijk van het onderdeel in het productieproces. Het verdeelstation heeft een L-vormige plattegrond en beide vleugels zijn één bouwlaag hoog en hebben een plat, betonnen dak. De zuidelijke vleugel is lager dan de noordelijke. Het gebouw, inclusief de buitengevels, is opgetrokken in beton. De noordelijke vleugel heeft onderin in de noordelijke gevel een reeks vierkante ventilatieopeningen. Daarboven zijn negen brede deuropeningen met oorspronkelijke, dubbele stalen deuren. Onder de dakgoot is wederom een reeks vierkante ventilatiegaten met roosters ervoor. De oostgevel van de zuidelijke vleugel is zes ongelijke traveeën breed. In de tweede travee van rechts is de toegang, voorzien van een betonnen trap en een oorspronkelijke stalen deur met deurramen en een meerruits stalen bovenlicht. In de overige vakken is een hoge betonnen borstwering met daarboven een groot, meerruits stalen raam. De oorspronkelijke opzet van het noordelijke volume was uitgerust met 7 transformatorruimtes, elk in de gevel ingevuld met een dubbele stalen toegangsdeur. Vanwege de toenemende stroomvraag werd het gebouw over de volledige breedte in 1961 in westelijke richting uitgebreid waarbij o.a. 2 transformatorruimtes toegevoegd werden. Het gebouw heeft een 2 meter diepe kelder waar zware elektriciteitskabels over de vloer lopen naar de verschillende verdeelstations op de begane grond. Gekozen werd in de kelder voor paddenstoelkolommen zodat vloerbalken niet nodig waren, een vlakke vloer ontstond waar kabels gemakkelijk tegen bevestigd konden worden. Vanzelfsprekend werd vanwege de aanwezigheid van hoogspanningskabels veel aandacht besteed aan het waterdicht maken van de kelderconstructie. Hoewel warmte-isolatie in de jaren vijftig zelf bij woonhuizen, kantoren of fabriekspanden nog nauwelijks aandacht kreeg was dat bij het verdeelstation wel het geval. Men vreesde dat in de schakel- en bedieningskamers op de begane grond de warme lucht tegen de koude binnenwanden tot condensvorming zou leiden wat tot gevaarlijke situaties en storingen zou kunnen leiden in de elektrische installaties. Daarom werden de dragende wanden in het beton bekleed met stenen in gasbeton waarbij aluminiumpoeder aan de mortel werd toegevoegd. Hierdoor ontstonden tijdens het uitharden belletjes met stilstaande lucht die de warmte vasthielden. Deze warmte-isolerende betonblokken werden in kleine oplage zelf door de ENCI gemaakt.
WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectonische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Dit gebouw is van belang vanwege de duidelijke architectonische samenhang met de rest van de gebouwen uit de wederopbouwperiode. • Het gebouw is van belang vanwege de historische functie die in directe relatie staat tot de cementproductie die hier plaatsvond. • Vanwege de bijzondere constructies is het van belang voor de geschiedenis van de bouwtechniek.

	• het ontwerp een hoge mate van architectonische gaafheid bezit. • het een bijzonder materiaalgebruik kent in de betonnen buitengevels. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de betonconstructie met paddestoelkolommen • de stalen deuren • de stalen ramen • de nog aanwezige installaties
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluis) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

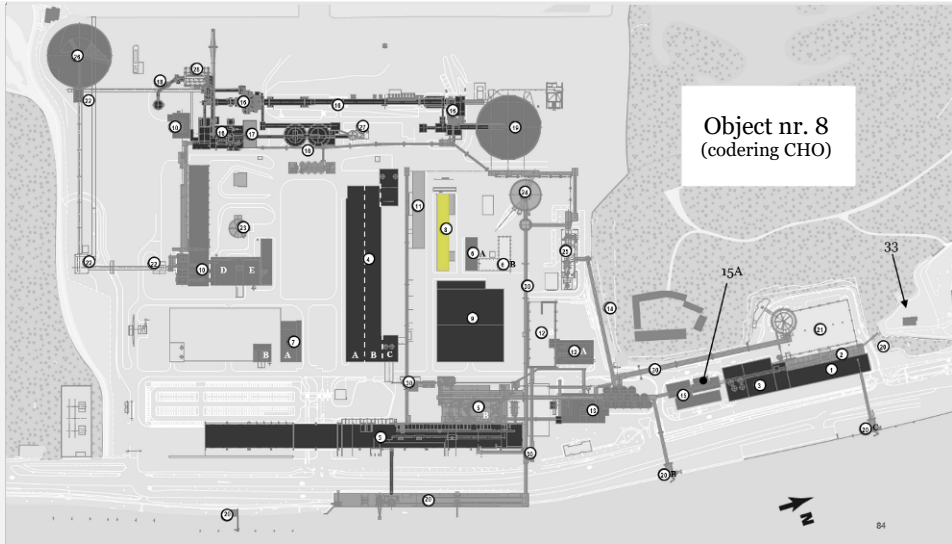
ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: waterpomp- en filterstation
STATUS	Dominant bouwwerk GM-3939
SITUATIE	 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met verdelstation in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 Het waterfilterstation vanuit het oosten. De kelder tekent zich af in de bestrating. Interieur
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; waterpomp- en filterstation uit 1955. Vanwege de vele architectonische overeenkomsten met gebouwen uit dezelfde periode waarschijnlijk ook ontworpen door architectenbureau Dingemans, Wouda & Van den Berg. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel.

	Beschrijving In het cement productieproces speelde water een belangrijke rol. Naast klei, en soms ook andere toeslagmaterialen, werd namelijk water als onmisbare grondstof aan de mergel toegevoegd. Het toevoegen van water had hierbij twee redenen, allereerst om de verschillende grondstoffen goed te kunnen mengen en onderling aan elkaar te laten binden, en ten tweede om het product – nadat deze tot een dikke homogene cementpap was vermalen – gemakkelijk door de productielijnen te kunnen pompen. Dit had allerlei voordelen, maar het grootste nadeel was de grote hoeveelheid energie die bij het stoken verloren ging om het water te laten verdampen. Dit veranderde pas bij de introductie van het ‘droge procedé’, dat bij de ENCI voor het eerst bij oven 8 (in 1968) werd toegepast. De ruwe grondstoffen werden in dit geval vermalen tot een fijn poeder, dat ovenmeel wordt genoemd, en zonder toevoeging van water in de oven werd geblazen. Omdat water een dusdanige belangrijke rol speelde in het productieproces was het ook van groot belang om de kwaliteit hiervan te kunnen controleren en waar mogelijk bij te kunnen sturen. Om er zeker van te zijn dat er een constante hoeveelheid aan water beschikbaar zou zijn werd het water ook hier opgepompt en opgeslagen. Het waterpomp- en filterstation werd in de oorspronkelijke opzet uitgevoerd met een rechthoekige oost-west georiënteerde plattegrond van één bouwlaag hoog. Onder dit volume alsook deels onder het maaiveld bevindt zich een betonnen (water)kelder. Het deel onder het maaiveld tekent zich in de bestrating duidelijk af en is opgebouwd uit meerdere bekkens van ruim 4m diep alwaar het water doorheen gevoerd werd. Op die wijze konden eventuele verontreinigingen bezinken of uitgefilterd worden. In 1963 werd het gebouw over de volledige lengte in noordelijke richting vergroot c.q. verdubbeld. De toegang werd hierbij verplaatst van de noord- naar de oostgevel en ingevuld met een dubbele stalen deur. Het gebouw werd in beide bouwfasen in een betonconstructie opgetrokken en afgedekt met een plat betonnen dak. De gevels zijn tot ca. 3m hoogte opgetrokken in gele baksteen en verwerkt in kruisverband. Daarboven zijn tot onderzijde dak hoge meerruits stalen ramen ingepast.
WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectonische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Dit gebouw is van belang vanwege de duidelijke architectonische samenhang met de rest van de gebouwen uit de wederopbouwperiode. • Het gebouw is van belang vanwege de historische functie die in directe relatie staat tot de cementproductie die hier plaatsvond. • Vanwege de bijzondere constructies is het van belang voor de geschiedenis van de bouwtechniek. • het een gaaf voorbeeld is van een waterfilterstation. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de betonconstructie inclusief kelder met bekkens • de stalen deuren • de stalen ramen • de nog aanwezige installaties
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische

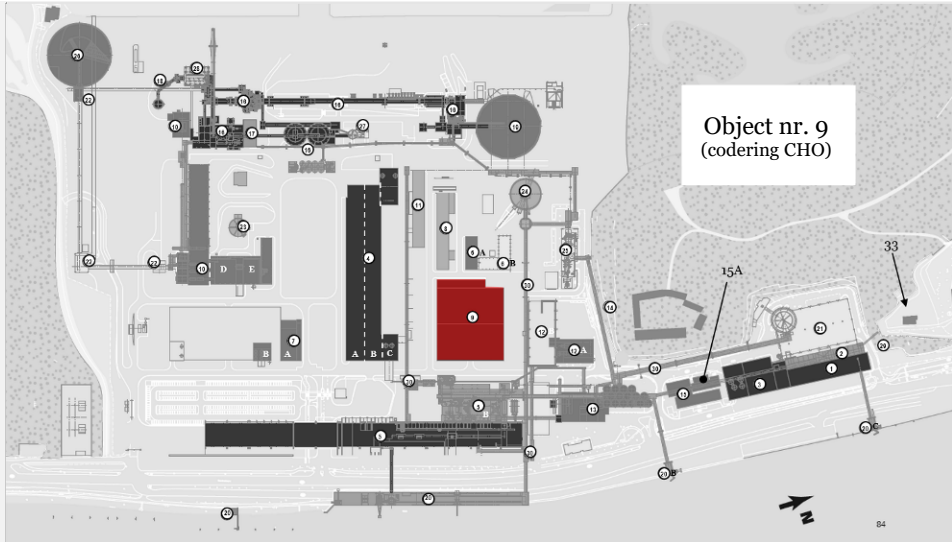
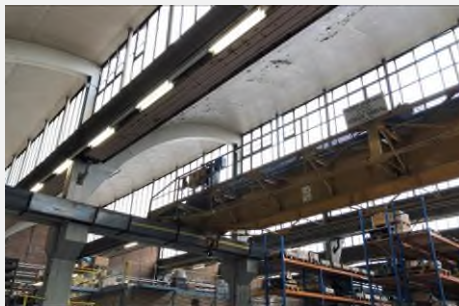
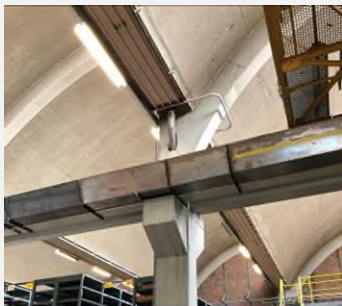
attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport.

Objectgericht:

- De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluis) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

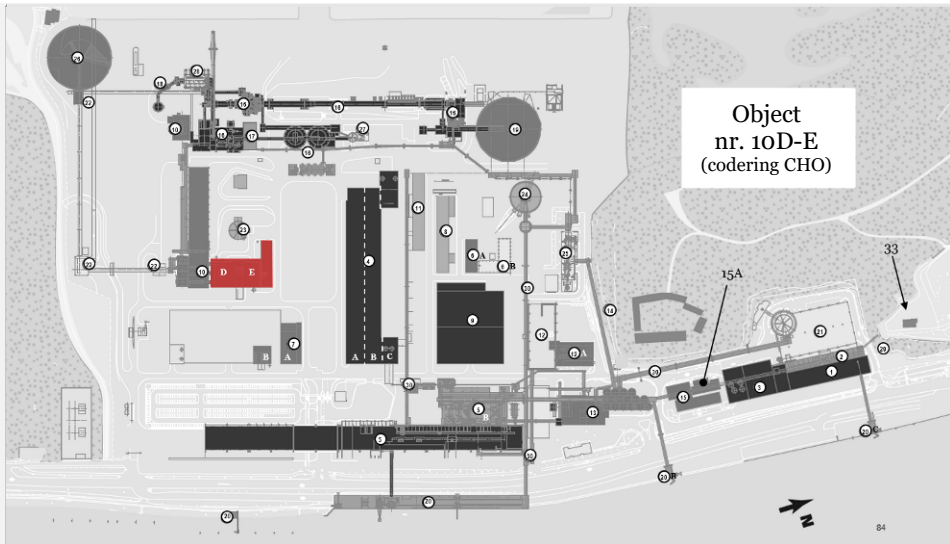
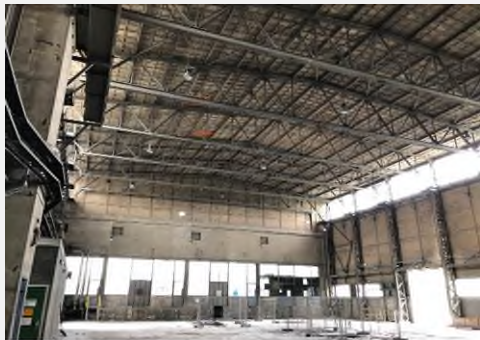
ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: Ijzermagazijn en daarna garagegebouw
STATUS	Kenmerkend bouwwerk: Volume, dak en gevels GM-3940
SITUATIE	 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met garagegebouw in gele arcering aangeduid
FOTO'S	 Garagegebouw vanuit zuid-westen Interieur
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; Ijzermagazijn uit 1950 en later omgebouwd tot garage. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel. Beschrijving Dit gebouw werd vermoedelijk in 1950 gebouwd als ijzermagazijn, zijnde een werkplaats

	waar metaalbewerking plaats vond. Het gebouw werd gelijktijdig gebouwd met de langgerekte grondstoffenhal en oven 5 en maakt onderdeel uit van de Eerste Uitbreiding Zuid. Omstreeks 1958 werd dit gebouw ca. 100m naar het westen verplaatst, dit om plaats te maken voor de bouw van de grote werkplaats. Gelijktijdig daaraan werden ook de metaalbewerkingswerkzaamheden naar die nieuwe grote centrale werkplaats met de sheddaken verplaatst. In 1967 werd dit ijzermagazijn verbouwd tot garagegebouw, bedoeld voor onderhoud en stalling van de talloze voertuigen die de ENCI in gebruik had. Het merendeel van de (overhead) poorten zal uit deze, of zelfs nog recentere, bouwphase afkomstig zijn. Het gebouw werd uitgerust met een flauw hellend zadeldak met een nokhoogte van ongeveer 10 meter, een stramienbreedte van 12,8 meter en een lengte van 82 meter. Constructief werd deze hal gemaakt met een staalconstructie die voor een groot deel werd ingevuld met stalen vliesgevels in combinatie met metselwerk.
WAARDERING	Het bouwwerk is “kenmerkend” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectonische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Dit gebouw is van belang vanwege de duidelijke architectonische samenhang met de rest van de gebouwen uit de wederopbouwperiode. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • het staalskelet inclusief metselwerk invullingen • de vliesgevels Het pand is niet dominant gewaardeerd vanwege: - te weinig uniciteit - aantasting van de authenticiteit (inpassing overhead poorten)
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluiser) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI-centrale werkplaats
STATUS	Dominant bouwwerk GM-3941
SITUATIE	 Object nr. 9 (codering CHO) 15A 33 84 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met werkplaats in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 De oostzijde van de werkplaats De westzijde van de werkplaats Aanzicht interieur Aanzicht kolom- / sheddakbogen
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; Centrale werkplaats uit 1957 van architectenbureau Dingemans, Wouda & Van den Berg. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving.

	Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel. Beschrijving Grote hal, op rechthoekig grondplan. Dit gebouw was de centrale werkplaats van de ENCI en maakte onderdeel uit van de stapsgewijze naoorlogse zuidelijke uitbreiding van ENCI. In de hoogtijdagen was ENCI in hoge mate zelfvoorzienend, ook allerlei complexere onderdelen van machines die door het slijtagegevoelige productieproces regelmatig onderhoud of vervanging nodig hadden werden hier door arbeiders vervaardigd. In de hal staan nog de grote draaibanken en kolomboormachines die hiervoor werden gebruikt. Het gebouw is één bouwlaag hoog en het dak bestaat uit een reeks van negen gebogen sheddaken. Deze zijn op het noorden georiënteerd en zorgen voor een gelijkmatige lichtinval, ook in het midden van het gebouw. Tussen de daken zijn forse betonnen watergoten aangebracht, die middels overgedimensioneerde betonnen spuw- en afvoerbuizen over beide eindgevels heen steken en opvallende details vormen. Het gebouw heeft een dragende betonconstructie. De oostelijke en westelijke gevels worden geleed door de betonnen pijlers van de sheddakconstructies. De zuidelijke en noordelijke gevels worden in vier traveeën gedeeld door betonnen pijlers. Tussen de pijlers is er een stalen skelet met baksteenvullingen. Bij de oost-, zuid- en noord-gevel is een betonnen borstwering. Daarboven is in alle gevels een doorlopende strook met meerruits stalen ramen. Er zijn verschillende toegangspoorten, die niet allemaal uit de bouwperiode stammen. In het interieur is één grote werkplaats, met aan de zuidzijde enkele functionele ruimten zoals kantoren, toiletruimten en magazijnen. Ook aan de westzijde bevinden zich functionele ruimten, hier gevat in een éénlaags langgerekte aanbouw uit de bouwtijd.
WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectuurhistorische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Het gebouw is een belangrijk onderdeel van de naoorlogse opschaling van de fabriek na de Tweede Wereldoorlog met als belangrijkste oorzaak de wederopbouw van Nederland. • Dit onderdeel is daarmee van belang als uitdrukking van belangrijke sociaal-economische ontwikkeling. • Dit gebouw vertegenwoordigt een architectonische waarde vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp. • Dit gebouw is van belang vanwege de duidelijke architectonische samenhang met de rest van de gebouwen uit de wederopbouwperiode. • Vanwege de bijzondere constructies is het van belang voor de geschiedenis van de bouwtechniek. • het een bijzondere detaillering heeft in de gebogen sheddaken en de betonnen dakgoten. • het een gaaf voorbeeld is van een industriële fabriekshal uit de jaren vijftig van de twintigste eeuw. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de betonconstructie • het staalskeletten van de buitengevels • de bakstenen gevelvullingen

	• de oorspronkelijke stalen ramen • de sheddaken • de betonnen dakgoten
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluis) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: papvoorbereidingsgebouw
STATUS	Dominant bouwwerk GM-3942
SITUATIE	 Object nr. 10D-E (codering CHO) Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met papvoorbereidingsgebouw in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 Papvoorbereidingsgebouw vanuit noord-oosten Interieur met papbassins in bedrijf Compressorhal vanuit noord-westen Huidig interieur (2022)
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; Papvoorbereidingsgebouw uit 1957 van bureau Dingemans, Wouda en Van den Berg. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling

van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving.

Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel.

Beschrijving

Van oorsprong was dit gebouw, welke in 1957 werd ontworpen door architectenbureau Dingemans, Wouda en Van den Berg, als geheel bedoeld voor het natte procedé van oven 5, 6 & 7. De gebroken mergel kwam boven in het meeste zuidelijke gebouwvolume en werd daar eerst gezeefd op silex en andere onzuiverheden. In de hal daarnaast werden de toeslagstoffen zoals slak, ijzeroxide en zavel aan de mergel toegevoegd. Deze lagen buiten opgeslagen in de grote grondstoffenbakken. De loopkraan kon de grondstoffen in gaten in de grond storten waarna ze naar de naastgelegen, iets lagere loods werden getransporteerd. In 1968 werd het hogere en zuidelijke gebouwdeel, inclusief de grondstofbakken omgebouwd voor oven 8 naar het z.g. droge procedé en maakt nu daarom onderdeel uit van het rijksmonument “oven 8 complex”.

In het langgerekte noord-zuid georiënteerde volume stonden i.h.k.v. het natte procedé de ruw- en fijnpapmolens opgesteld en werd cementpap gemaakt. Vermalen mergel en toeslagmaterialen werden hier met water vermengd tot cementpap waarna dit in de ovenbuizen van oven 5, 6 en 7 tot cementklinker werd verwerkt. Alhoewel dit gebouw bouwkundig grotendeels nog in oorspronkelijke staat verkeert zijn de installaties die te maken hadden met de bereiding van cementpap vrijwel volledig verdwenen.

Het meest noordelijke volume wordt de compressorenhall genoemd, welke verwijst naar de persluchtinstallaties. Oorspronkelijk stonden hier de elektromotoren die voor de aandrijving van de papmolens zorgden.

Ten aanzien van de verschillende fabriekshallen werd door Dingemans, Wouda en Van den Berg ook gekozen voor verschillende draagconstructies. De hal waarin de ruw- en fijnpapmolens stonden opgesteld werd uit een samengestelde stalen vakwerkconstructies opgebouwd waarbij ook de kolommen uit samengestelde stalen constructiedelen bestaan. De compressorenhall, die aanzienlijk minder grote overspanningen nodig had, werd uitgerust met een tamelijk conventioneel betonskelet.

De grote hal is overdekt met een flauw zadeldak. Dit gevels zijn geheel opgebouwd uit een staalskelet die is opgevuld met bruine baksteen in halfsteensverband en aan boven- en onderzijde wordt ingeklemd door doorlopende meerruits raampartijen bovenop een betonnen sokkel. Een opvallend detail wordt gevormd door de hoge liftopbouw en de controlekamer die aan de westkant tegen de hal werden gepositioneerd.

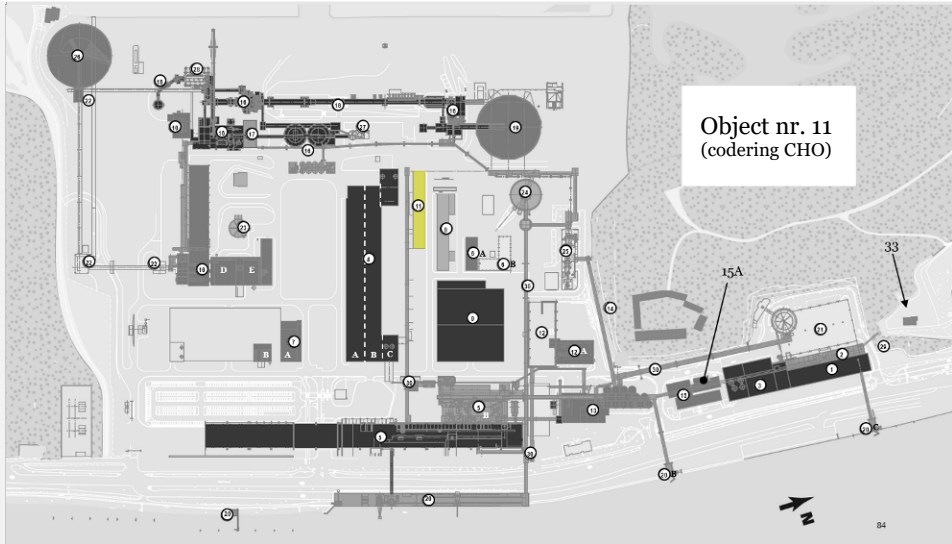
Aan de noordzijde is een lage, oorspronkelijke aanbouw met een plat dak. De buitengevels hebben een hoge betonnen sokkel en daarop een doorlopende pui met meerruits stalen ramen.

WAARDERING

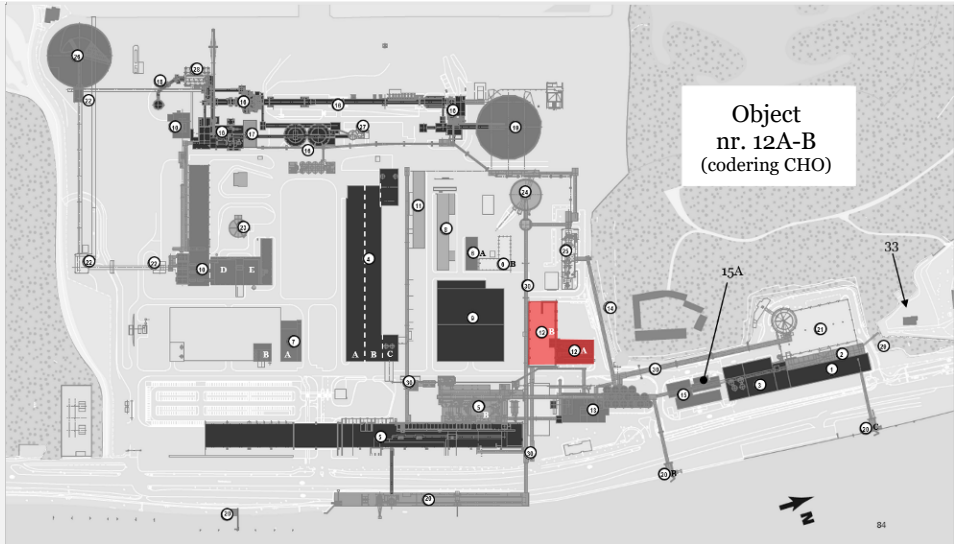
Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectonische waarden en meer in het bijzonder omdat:

- Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is.
- Dit gebouw vertegenwoordigt een architectonische waarde vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp van bureau Dingemans, Wouda en Van den Berg.
- Dit gebouw is van belang vanwege de duidelijke architectonische samenhang met de

	rest van de gebouwen uit de wederopbouwperiode. • Vanwege de bijzondere constructies is het van belang voor de geschiedenis van de bouwtechniek. • het ontwerp een hoge mate van architectonische gaafheid bezit. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de stalen vakwerkconstructies • de staalskeletten • de bakstenen gevelinvullingen • de stalen ramen
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluis) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

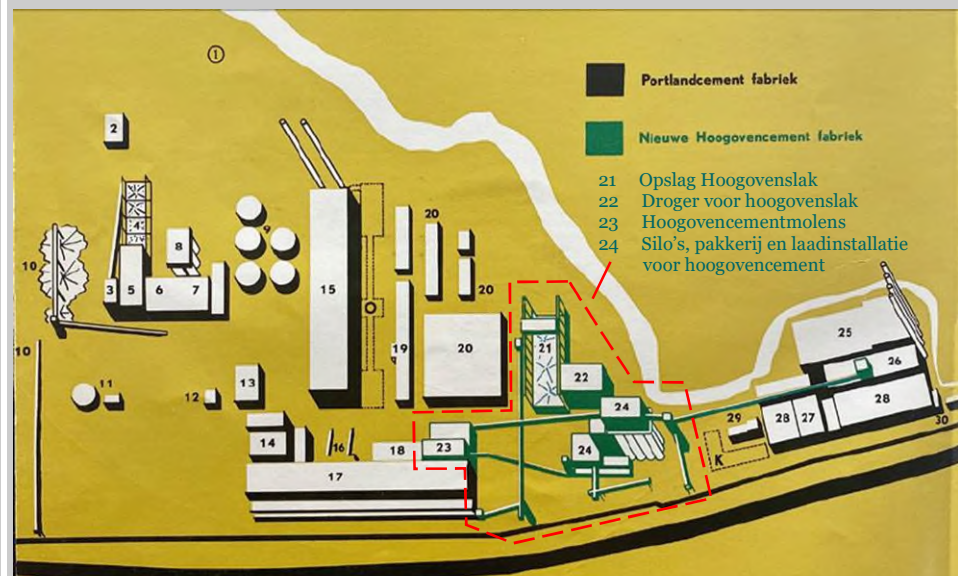
ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: kantoren (en badhuis- / kantinegebouw)
STATUS	Kenmerkend bouwwerk: Volume, dak en gevels GM-3943
SITUATIE	 Object nr. 11 (codering CHO) 15A 33 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met kantoren in gele arcering aangeduid.
FOTO'S	 Aanzicht kantoorvolume vanuit oosten Personeel poseert voor nieuw kantoor (19
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; Kantoren uit 1954 van architectenbureau Dingemans, Wouda & Van den Berg. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel. Beschrijving Dit smalle langgerekte gebouwvolume met flauw hellend zadeldak werd in de loop van de jaren vijftig, van de twintigste eeuw, aan het ENCI ensemble toegevoegd. Ook dit gebouw

	werd ontworpen door architectenbureau Dingemans, Wouda en Van den Berg. In de oorspronkelijke opzet was dit gebouw echter nog eens zo lang. In het verlengde hiervan, aan de oostzijde bevond zich tot enkele jaren geleden namelijk een gebouw met eenzelfde architectonische uitstraling en vormgeving. In dit deel was oorspronkelijk het badhuis- en kantinegebouw voor fabrieksmedewerkers gevestigd. Dit deel van het gebouw brandde enkele jaren geleden echter tot de grond toe af. Het gebouwdeel dat wel nog staat was van oudsher het deel waarin vooral kantoren (voor o.a. chef en ploegleiders), spreekkamers en de werkplaats voor elektriciens waren ondergebracht. De constructie van dit gebouw werd, in tegenstelling tot vrijwel alle andere gebouwen, opgebouwd middels gelamineerde houten liggers. Het dak is eenvoudig opgebouwd met houten gordingen en een vlakke beplating als afwerking. De gevels zijn opgebouwd uit een borstwering van gele baksteen, verwerkt in halfsteensverband, waarop houten gevelpuien tot onderzijde dak zijn geplaatst. Het metselwerk werd als enige afwijking hoger opgetrokken daar waar de douches in het gebouw gepositioneerd waren. In dit centrale deel was het gebouw zelfs uitgerust met een kolenkelder, in hoeverre deze nog aanwezig is, is onbekend.
WAARDERING	Het bouwwerk is “kenmerkend” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectonische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Dit gebouw is van belang vanwege de duidelijke architectonische samenhang met de rest van de gebouwen uit de wederopbouwperiode. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • het oorspronkelijke metselwerk • de houten gevelpuien • de gelamineerde houten liggers Het pand is niet dominant gewaardeerd vanwege: - te weinig uniciteit - aantasting van de authenticiteit (deel van het gebouw is afgebrand / gesloopt)
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluiser) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI slakdrogerij en opslag hoogovenslak
STATUS	Dominant bouwwerk GM-3944
SITUATIE	 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met opslag en slakdrogerij in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 De slakdrogerij vanuit noord-oosten Opslagbak met kraanbaan vanuit noord-westen Interieur slakdrogerij (dec. 2022) Interieur slakdrogerij (dec. 2022)
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; slakdrogerij voor hoogovencement uit 1960, naar ontwerp van architectenbureau Dingemans, Wouda & Van den Berg. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling

van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving.

Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel.

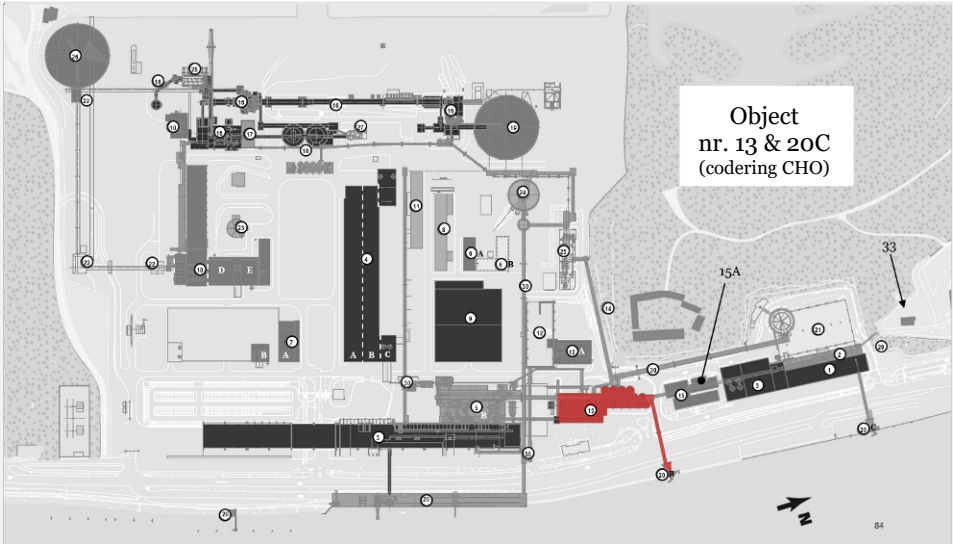
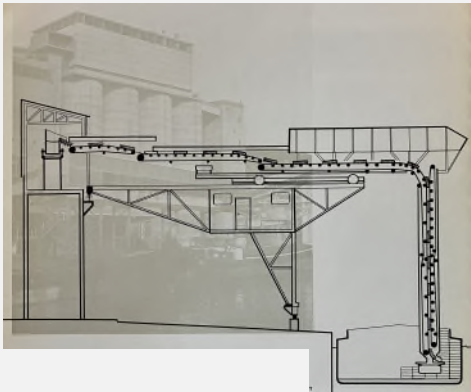
Overzicht HoogOvenCement fabriek (uitsnede ENCI bedrijfsbrochure 1960)

Beschrijving

In 1960 werd de ENCI fabriek opnieuw uitgebreid met een nieuwe productielijn, de z.g. Hoogovencementfabriek (HOC), gebouwd tussen langgerekte grondstoffenhal en huidige hoofdkantoor en op 28 september 1960 officieel in bedrijf gesteld. Hoogovencement heeft een andere samenstelling dan het gewone Portlandcement; bij dit type cement wordt tot 80 procent hoogovenslak aan de klinker toegevoegd waardoor dit cement beter bestand is tegen chloriden en sulfaten en daardoor beter geschikt om toe te passen op plaatsen die in contact komen met zeewater, afvalwater of mest. Hoogovenslak is een restproduct uit de staalproductie waar men in de staalindustrie moeilijk vanaf raakte. De verwerking van hoogovenslak in de cementindustrie was dus een welkome toepassing, ook voor staalfabrieken. Een van de redenen waarom de hoogovencementfabriek werd gestart was dat het mergel bespaarde. Bij de ENCI Maastricht hing namelijk ook toen al de weerstand tegen de mergelwinning als een donkere wolk boven het bedrijf. Het vervangen van mergel voor hoogovenslak was daarmee een interessant alternatief.

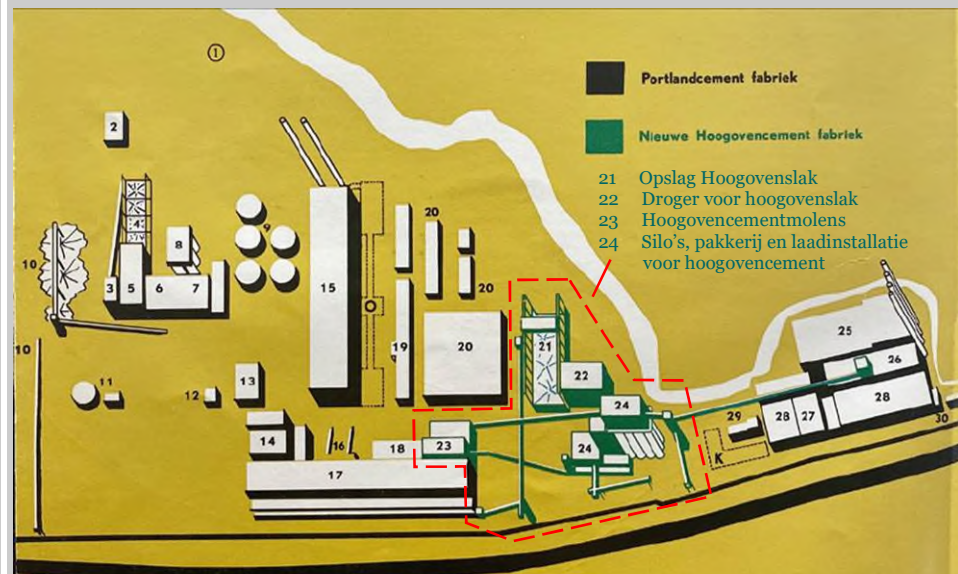
De hoogovenslak werd per schip aangevoerd vanuit de regio Luik waar diverse grote staalbedrijven voor een constante grondstofstroom zorgden. De schepen werden met een kraan gelost waarna de slak in een breker in kleine stukken werd gebroken. Vervolgens werd de slak in bulk opgeslagen in grote bakken in de open lucht, tussen de grote werkplaatsloods met sheddaken en de steile rotswand onder hoeve Lichtenberg (nr. 21). Naast deze grondstoffbakken bevond zich een gebouw waar grote droogtrommels stonden die ervoor zorgden dat de slak volledig droog was (nr. 22). De slak werd vervolgens ontstoft en opgeslagen in enkele slagsilo's (nr. 24). Samen met de cementklinker en een klein deel gips werd de slak tot slot in de cementmolens vermalen tot hoogovencement (nr. 23).

	Het gebouw van de slakdrogerij is opgebouwd uit een vrijstaande hal op een rechthoekig grondplan en afgedekt met een flauw zadeldak. Het dak is opgebouwd uit betonnen cassettes die zijn afgesteund op stalen gordingen. De buitengevels hebben een betonnen sokkel, waarop een staalskelet steunt. De vakken van het staalskelet zijn ingevuld met bruine baksteen. Boven de sokkel en onder de dakrand zijn doorlopende stroken met meerruits stalen ramen. In de sokkel zijn enkele deur- en poortopeningen. De slak, zijnde een grondstof die er uitziet als grof donkergrijs zand, werd met schepen aangevoerd en met een transportband naar de grondstoffenbak naast dit gebouw in de buitenlucht opgeslagen. Met behulp van een kraanbaan werd dit slakzand opgepakt en in een trechter gestort waarna het in de slakhal in grote trommels werd gedroogd. De kraanbaan boven de grondstoffenbak rijdt over een constructie van betonnen balken die op betonnen kolommen rusten. Bij de betonnen kraanbaanliggers werd gebruik gemaakt van voorgespannen beton, een techniek waarbij het wapenstaal in de balk onder trekspanning wordt gezet waardoor de balk veel sterker werd. De technische berekeningen en de engineering daarvan werd gedaan door medewerkers van ENCI. Haaks op deze grondstoffenbak bevinden zich de installaties voor het drogen van de hoogovenslak, zijnde een trommel van 16 meter lang en een diameter van 3,25 meter die met een olie gestookte vuurhaard voor de droging zorgde. Deze installatie is nog volledig aanwezig.
WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectonische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Dit gebouw vertegenwoordigt een architectonische waarde vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp van bureau Dingemans, Wouda en Van den Berg. • Dit gebouw is van belang vanwege de duidelijke architectonische samenhang met de rest van de gebouwen uit de wederopbouwperiode. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • het betonskelet • de staalskeletten van de gevels • de bakstenen gevelinvullingen • de stalen ramen • de installatie van slakdrogerij en kraanbaan
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluiser) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI silo's, pakkerij en laadinstallatie hoogovencement
STATUS	Dominant bouwwerk (inclusief transporteurs en elevator) GM-3945
SITUATIE	 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met silo's in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 Het pakgebouw met cementsilo's uit 1960 Aanzicht zuidzijde pakgebouw Vanuit de HOC pakkerij werden de schepen geladen via een ingenieuze combinatie van transporteurs (luchtbrug over de weg) en elevatoren.
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; silo's, pakkerij en laadinstallatie voor hoogovencement uit 1960, naar ontwerp van architectenbureau Dingemans, Wouda & Van den Berg. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926

en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving.

Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel.

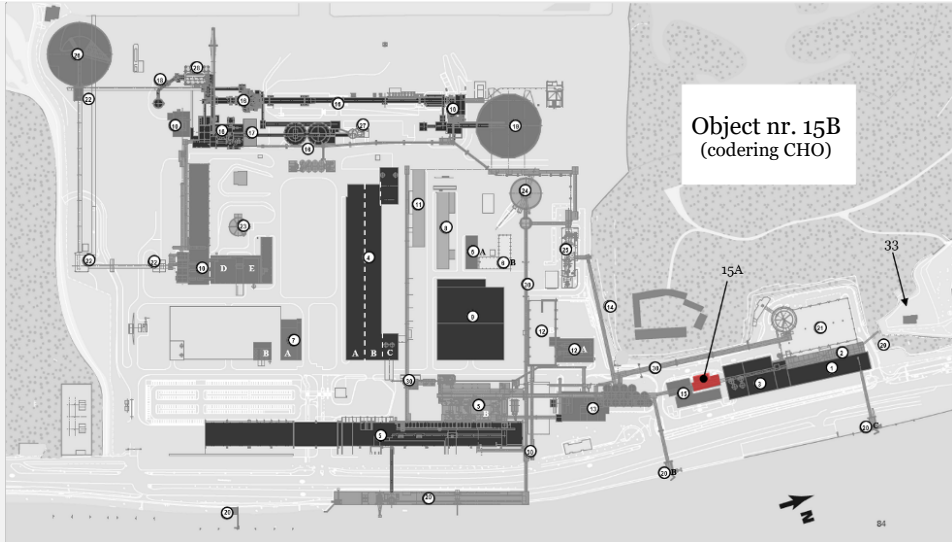
Overzicht HoogOvenCement fabriek (uitsnede ENCI bedrijfsbrochure 1960)

Beschrijving

In 1960 werd de ENCI fabriek opnieuw uitgebreid met een nieuwe productielijn, de z.g. Hoogovencementfabriek (HOC), gebouwd tussen langgerekte grondstoffenhal en huidige hoofdkantoor en op 28 september 1960 officieel in bedrijf gesteld. Hoogovencement heeft een andere samenstelling dan het gewone Portlandcement; bij dit type cement wordt tot 80 procent hoogovenslak aan de klinker toegevoegd waardoor dit cement beter bestand is tegen chloriden en sulfaten en daardoor beter geschikt om toe te passen op plaatsen die in contact komen met zeewater, afvalwater of mest. Hoogovenslak is een restproduct uit de staalproductie waar men in de staalindustrie moeilijk vanaf raakte. De verwerking van hoogovenslak in de cementindustrie was dus een welkome toepassing, ook voor staalfabrieken. Een van de redenen waarom de hoogovencementfabriek werd gestart was dat het mergel bespaarde. Bij de ENCI Maastricht hing namelijk ook toen al de weerstand tegen de mergelwinning als een donkere wolk boven het bedrijf. Het vervangen van mergel voor hoogovenslak was daarmee een interessant alternatief.

De hoogovenslak werd per schip aangevoerd vanuit de regio Luik waar diverse grote staalbedrijven voor een constante grondstofstroom zorgden. De schepen werden met een kraan gelost waarna de slak in een breker in kleine stukken werd gebroken. Vervolgens werd de slak in bulk opgeslagen in grote bakken in de open lucht, tussen de grote werkplaatsloods met sheddaken en de steile rotswand onder hoeve Lichtenberg (nr. 21). Naast deze grondstoffbakken bevond zich een gebouw waar grote droogtrommels stonden die ervoor zorgden dat de slak volledig droog was (nr. 22). De slak werd vervolgens ontstoft en opgeslagen in enkele slagsilo's (nr. 24). Samen met de cementklinker en een klein deel gips werd de slak tot slot in de cementmolens vermalen tot hoogovencement (nr. 23).

	Nadat de hoogovencement was vermalen werd deze vóór transport opgeslagen in de cilindervormige silo's. In oorspronkelijke opzet waren dit acht silo's, uiteindelijk werd de opslagcapaciteit verdubbeld naar zestien silo's. Aan de onderzijde zijn de silo's voorzien van een metalen trechter, de mantel is gemaakt uit beton waarbij zowel de horizontale als de verticale wapening is voorgespannen. De silo's zijn opgetrokken in grote gladde betonstenen en hebben een hoogte van 33 meter en diameter van 8 meter. Bovenop de silo's bevindt zich een groot elevatorhuis waar de installaties staan voor het transporteren van cement. Naast de silo's bevinden zich aan de zuidkant nog twee aanpalende gebouwwolumes. Hier werd cement in zakken verpakt die vervolgens met een speciale installatie gelost konden worden in aangemeerde schepen in het kanaal Luik-Maastricht. Het pakgebouw heeft een betonnen skelet en zijgevels van een staalskelet in combinatie met bakstenen vullingen. Op de bovenste etage is een lage rij stalen ramen. Het meest zuidelijke volume, waarbij de twee kopgevels bestaan uit grote glazen vliesgevels, fungeerde als laadinstallatie voor bulkgoederen die per tankwagens werden vervoerd.
WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectonische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Het gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Het gebouw is van belang als onderdeel van de historische straatwand aan de Maasboulevard. • Het gebouw is van belang vanwege de historische functie die in directe relatie staat tot de cementproductie die hier plaatsvond. • het gebouw behoort tot het oeuvre van bureau Dingemans, Wouda en Van den Berg. • het een typologische waarde heeft als voorbeeld van een industriële opslagsilo uit het midden van de twintigste eeuw. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • het betonskelet • de betonstenen silo's • de staalskeletten van de gevels • de bakstenen gevelinvullingen • de stalen ramen
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluiser) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

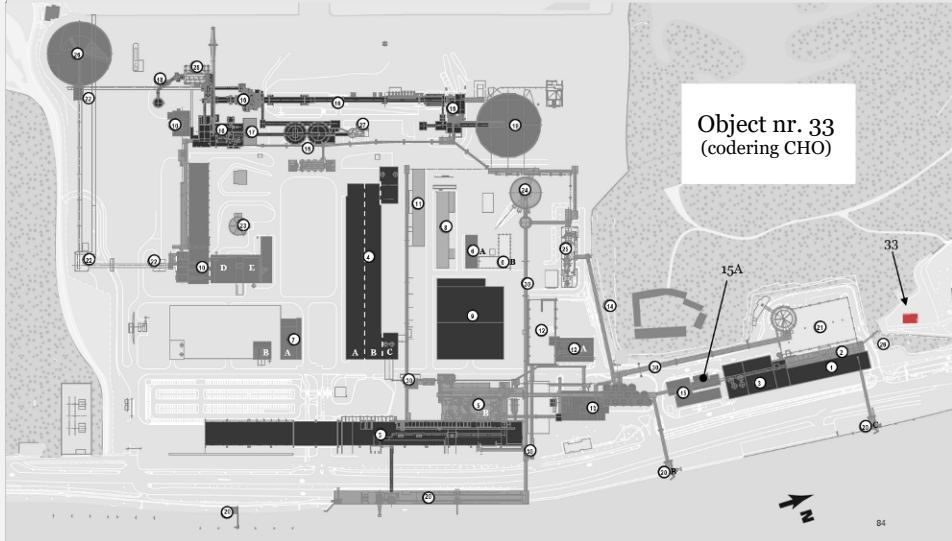
ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI-compressorgebouw
STATUS	Dominant bouwwerk GM-3947
SITUATIE	 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met compressorgebouw in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 Het compressorgebouw vanuit noord-westen Noordgevel met overstek
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksgebouw; Compressorgebouw uit 1926, naar ontwerp van architect Frits Peutz en Herman de Ronde. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het

	interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel. Beschrijving De meest oorspronkelijke opzet van het compressorengedebouw maakt onderdeel uit van de eerste ENCI fabrieksgebouwen die in 1926 ontworpen werden door Frits Peutz en Herman de Ronde. Dit compressorengedebouw maakte hierbij onderdeel uit van een reeks gebouwen ten zuiden van het molengebouw die met name een rol speelden in de eerste stadia van de cementproductie. Zo waren direct naast de groeve een mergelbrekerij, slibkuilen en opslaggebouwen voor de klei en kolen. Vervolgens waren er papmolens en fijnpapbassins. Tussen de fijnpapbassins en het oven- en molengebouw lagen utilitaire gebouwen als compressorruimten, een schakelstation en een werkplaats. Nadat er in 1951 aangaande de zuidelijke helft van dit compressorengedebouw eerst nog een uitbreiding aan de westzijde wordt doorgevoerd, wordt deze zelfde uitbreiding inclusief de gehele zuidelijke helft van dit gebouw gesloopt ten gunste van het nieuw te bouwen hoofdkantoor in 1962. De oorspronkelijke gevelopeningen aan de oostzijde werden naar alle waarschijnlijkheid in deze fase dichtgemetseld. In recentere bouwfasen zijn er nog aanpassingen doorgevoerd in de vorm van: een uitbreiding naar de westzijde en inpassen overhead poorten. De huidige opzet van het compressorengedebouw bestaat uit een éénlaags en een tweelaags bouwvolume, beide gedekt met een plat, betonnen dak met overstek. De draagstructuur is een betonconstructie en de buitengevels zijn opgetrokken in rode baksteen, bij de originele opzet verwerkt in kruisverband en latere uitbreiding in halfsteensverband. Boven de gevelopeningen zijn hoge rollagen van verticaal geplaatste bakstenen gemetseld. Op de begane grond bevinden zich aan de westzijde twee poortopeningen met vernieuwde deuren. Op de verdieping heeft het tweelaags volume een venster met een meerruits stalen raam. De verdieping kraagt aan de noordzijde over op betonnen consoles. Aan de zuidzijde van het tweelaags volume, is op het eenlaags volume een uitbouw met een betonnen dakje en vier ventilatieroosters. Daarboven, op de zuidelijke dakrand van het tweelaags volume, is een opbouw met een plat dak en vier ventilatieroosters.
WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectonische waarden en meer in het bijzonder omdat: • Dit gebouw is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Het gebouw is van belang vanwege historische functie die in directe relatie staat tot de cementproductie die hier plaatsvond. • het object deel uitmaakt van de oudste opzet van het ENCI-fabrieksterrein uit 1926. • het ontwerp een redelijke architectonische gaafheid bezit; het oorspronkelijke ontwerp is nog herkenbaar. • het gebouw behoort tot het oeuvre van een belangrijke Nederlandse architect, Frits Peutz. • het een bijzondere detaillering kent in de betonconstructie en het overstek. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de betonconstructie inclusief overstek met consoles • het oorspronkelijke metselwerk • de stalen ramen • de betonnen dakplaten
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport.

- Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport.
- Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport.

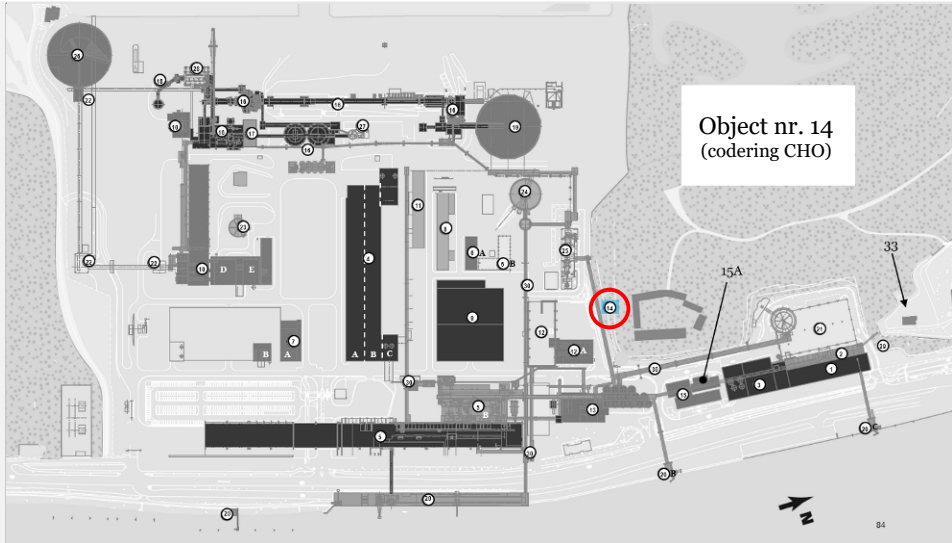
Objectgericht:

- De patina op het metselwerk en de glaspartijen (gevormd door cementsluiser) maakt onderdeel uit van de cultuurhistorische waarden en het verhaal van de plek. Houdt hier bij gevelreiniging rekening mee.

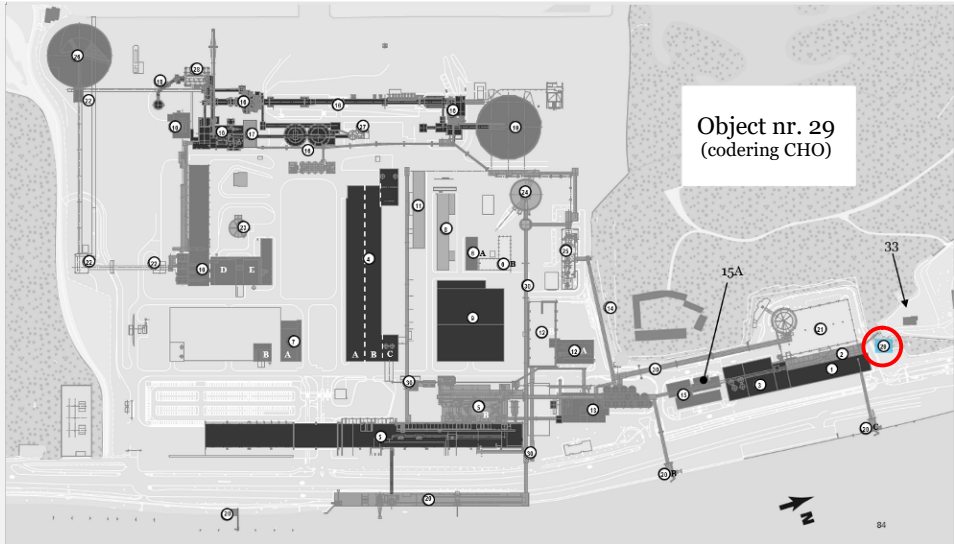
ADRES	Slavante 3 6212 NB Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI directeurswoning Huidige functie: woning
STATUS	Dominant bouwwerk GM-3950
SITUATIE	 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met directeurswoning in rode arcering aangeduid.
FOTO'S	 Aanzicht 'Chalet Lichtenberg' omstreeks jaren '30 Huidig aanzicht vanuit zuiden
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalige directeurswoning van de ENCI, ontworpen door Alphons Boosten in 1937. De eerste directeur was afkomstig uit Zwitserland, vandaar de inspiratie van de Chaletbouw. Beschrijving Vrijstaand pand, opgebouwd uit twee bouwlagen onder een zadeldak met overstek. Het dakoverstek steunt op houten consoles. De achtergevel verspringt halverwege, waardoor het dak een onregelmatige vorm heeft gekregen. Dit pand werd gebouwd op de plek waar tot 1932 het wandelaarscafé 'Chalet Lichtenberg' stond, vanwege de bouwvallige staat werd deze echter gesloopt. Het pand is opgetrokken in baksteen en later witgeschilderd. De voorgevel bevindt zich aan de zuidzijde. Deze heeft aan de linkerzijde een toegang met een oorspronkelijke deur. Rechts ervan is een breed venster met een stalen raam. Op de eerste verdieping is een gevelbreed balkon, dat doorloopt langs de oostelijke zijgevel. Het is voorzien van een oorspronkelijk stalen hekwerk met horizontaal geplaatste buizen. In de voorgevel zijn vier smalle balkonpuien met stalen deuren en ramen, omsloten door een betonnen omlijsting. In de geveltop zijn drie vierkante vensters met stalen ramen en betonnen

	omlijstingen. In de zuidelijke zijgevel zijn zowel op de begane grond als op de verdieping brede stalen puien met vensters en binnendeuren. De achtergevel steekt uit ten opzichte van de zuidelijke zijgevel en fungeert als zijmuur voor het balkon. Per bouwlaag is er een ronde opening in aangebracht. De tuin is aangepast en voorzien van zwembad en terrasoverkapping. Significant detail wordt gevormd door de stalen loopbrug die de zuidzijde van het perceel letterlijk verbindt met het (voormalige) verpakkingsgebouw. De directeur hoefde hierdoor niet een hele omweg te maken maar was bijzonder snel op de fabriek. Dit onderdeel is apart beschermd.
WAARDERING	Het bouwwerk is “dominant” gewaardeerd vanwege zijn historisch-ruimtelijke samenhang en architectuurhistorische en cultuurhistorische waarden en meer in het bijzonder omdat: • het object deel uit maakt van het fabriekscomplex van de ENCI. • het object architectuurhistorische betekenis heeft vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp. • het ontwerp een redelijk hoge mate van architectonische gaafheid bezit. • het gebouw behoort tot het oeuvre van een belangrijke (plaatselijke) architect, Alphons Boosten. • het een bijzonder materiaalgebruik heeft in de oorspronkelijke stalen ramen en deuren en een bijzondere detaillering in het bouwvolume (achtergevel, dakoverstek). • het object betekenis voor de plaatselijke geschiedenis als uitdrukking van een sociaal-economische ontwikkeling bezit als woning van de eerste directeur van de ENCI. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de oorspronkelijke stalen ramen en deuren (het glas is reeds vervangen) • de betonnen omlijstingen • het balkon • het dakoverstek
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende bouwwerken, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen van waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • Geen aanvullende richtlijnen.

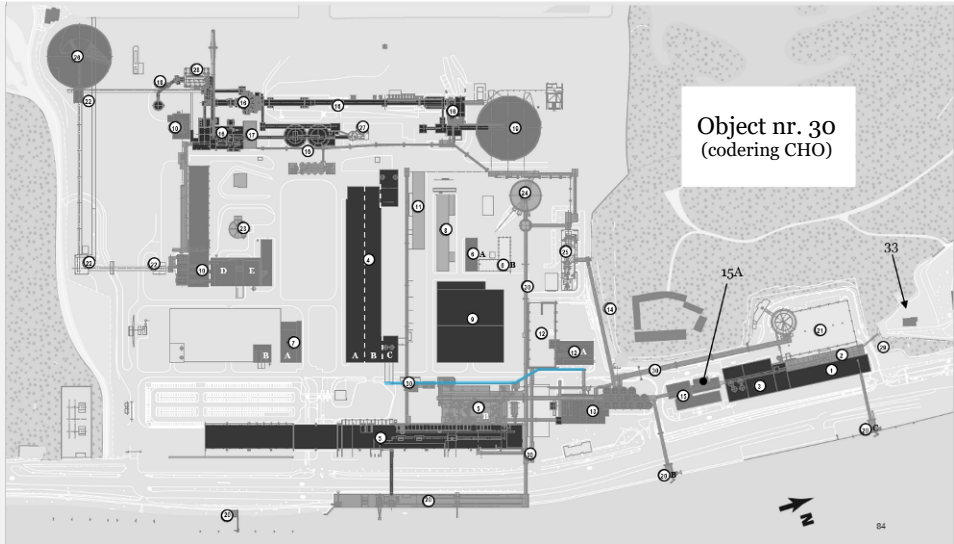
3.2 Inventarisatie en specifieke richtlijnen waardevolle cultuurhistorische elementen

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI-munitiedepot
STATUS	Waardevol Cultuurhistorisch Element GM-3946
SITUATIE	 Object nr. 14 (codering CHO) 15A 33 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met locatie munitiedepot in blauwe arcering aangeduid.
FOTO'S	 Interieur Exterieur, aanzicht toegang
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksartefact; munitiedepot. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om

	te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel. Beschrijving Aan de oostzijde van het (voormalige) fabrieksterrein leidt een onverharde weg langs de steile kalkwand onder hoeve Lichtenberg naar een deur in de rotswand die geaccentueerd wordt door een klein betondak op slanke betonkolommen. Deze ingang biedt toegang tot een smalle, in de zachte mergel uitgehakte gang die uitkomt in enkele vertrekken, telkens afgesloten met zware stalen deuren. In deze uitgehakte ruimtes werden springstoffen en munitie opgeslagen die ENCI bij de werkzaamheden gebruikten. De springstoffen werden gebruikt om de mergel los te breken uit de groeve, waarna de ruwe grondstoffen naar de fabriek werden gebracht. Soms gebeurde het dat in de buisoven zich grote klompen klinker vormden die moeilijk te verwijderen waren vanwege de hoge temperaturen. Om deze brokken los te maken werd er met een geweer met zwaar kaliber op geschoten. Ook deze munitie werd veilig in de bunker in de kalkwand opgeslagen. In de bunker herinneren de opschriften op de stalen deuren nog aan deze functie. De huidige opzet zal naar alle waarschijnlijkheid omstreeks de jaren '30 – '40, van de twintigste eeuw, alhier gerealiseerd zijn.
WAARDERING	Het bouwwerk is als “waardevol cultuurhistorisch element” gewaardeerd vanwege: • Dit artefact is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • Het artefact is van belang vanwege historische functie die in directe relatie staat tot de mijnbouw die hier plaatsvond. • Dit artefact is van belang om het ontstaan van de groeve en het omliggende landschap goed te kunnen begrijpen. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de ingangspartij (betonnen dak met kolommen en stalen deur) • de interne ruimtes • de stalen deuren met inscripties
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende panden, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • nvt

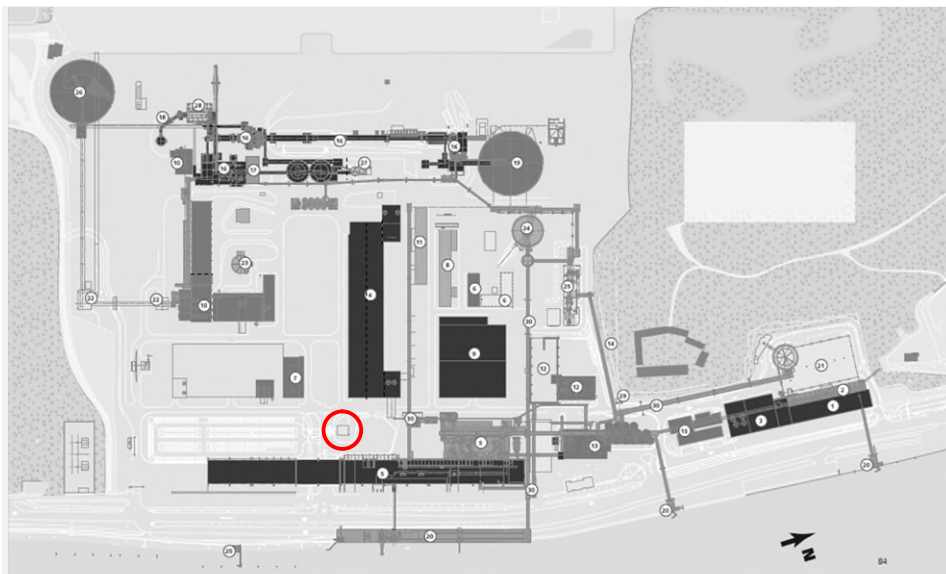
ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI bergarchief
STATUS	Waardevol Cultuurhistorisch Element GM-3948
SITUATIE	 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met locatie archief in blauwe arcering aangeduid.
FOTO'S	 Toegang archief Interieur
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksartefact; archiefruimte. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel. Beschrijving Een aanzienlijk deel van het archief van ENCI Maastricht was van oudsher ondergebracht

	in enkele ondergrondse ruimtes die op de meest noordelijke hoek van het fabrieksterrein via een deur in de steile mergelwand te betreden zijn. In enkele mergelgangen werd hiervoor een volledige betonnen schil ingepast. Vermoedelijk waren deze vertrekken verbonden met het oude hoofdkantoor dat op ongeveer deze plaats heeft gestaan tot halverwege de jaren '60 (van de twintigste eeuw). Het archief is inmiddels overgebracht naar het Sociaal Historisch Centrum Limburg. In het archief bevinden zich allerlei documenten over de geschiedenis van de ENCI maar ook de meest uiteenlopende (internationale) publicaties over cementproductie en betontechnologie.
WAARDERING	Het bouwwerk is als “waardevol cultuurhistorisch element” gewaardeerd vanwege: • Het archief is van belang als onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • De inrichting en bouwwijze in de zachte kalksteen van de Sint-Pietersberg is tamelijk specifiek voor deze plaats en komt elders in Nederland nauwelijks voor. • Vanwege de zeldzaamheid van deze bouwwijze vertegenwoordigen deze gangen dus een zekere cultuurhistorische waarde. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • de interne ruimtes • de archiefkasten • de aanwezige installatie(s)
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende panden, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • nvt

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Oorspronkelijke functie: ENCI transporteurs / masten
STATUS	Waardevol Cultuurhistorisch Element GM-3949
SITUATIE	 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met locatie betonmasten in blauwe arcering aangeduid.
FOTO'S	 Betonmasten in aanbouw begin jaren '50 Betonmasten met leidingen
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksartefact; betonmasten. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel.

	Beschrijving Het grote aantal transporteurs, zijnde luchtbruggen in de vorm van overdekte transportbanden, die overal aanwezig zijn tussen de gebouwen spelen een belangrijke rol in het uiterlijk alsook de samenhang van de fabriek. Sommige van deze transporteurs dateren nog uit de periode van de Eerste Uitbreiding Zuid, de vroege jaren '50 van de twintigste eeuw. Andere zijn pas veel recenter in de jaren negentig toegevoegd, zoals de spectaculaire transporteur tussen de betonnen klinkersilo en de grondstoffenhal. Vooral aan het noordelijke uiteinde van de grondstoffenhal is een ware kluwen van transportbanden ontstaan door herhaaldelijke aanpassingen en uitbreidingen van de fabriek. Ook vanaf de openbare weg zijn deze transporteurs prominent in beeld, op vier plaatsen steken ze de Maasboulevard over naar de kade waar ze dienden voor het transport van grondstoffen naar aangemeerde schepen in de Maas. Vanwege deze importantie maken deze laatstgenoemden een onlosmakelijk onderdeel uit van de alhier gelegen (voormalige) fabrieksgebouwen die als Rijksmonument of Maastrichts Planologisch Erfgoed (MPE) zijn aangewezen. Op het fabrieksterrein zijn naast deze vele transporteurs ook nog een hoeveelheid aan betonmasten terug te vinden die dateren uit de jaren '50 van de twintigste eeuw. Dit zijn gevorkt vormgegeven betonnen masten waaraan leidingen voor poederkool, ovenstof, cement en perslucht werden bevestigd. Deze buizen werden in de buitenlucht opgehangen omdat dit controle en onderhoud eenvoudig maakte. Deze gevorkte betonnen masten werden door de ENCI zelf gemaakt. Door de jaren heen is, vanwege aanpassingen aan het productieproces, een deel van deze betonmasten reeds verwijderd.
WAARDERING	Het bouwwerk is als “waardevol cultuurhistorisch element” gewaardeerd vanwege: • de industriële geschiedenis van Maastricht en in het bijzonder vanwege de onlosmakelijke relatie met de ENCI-fabriek. • Het transporteren van grondstoffen, halffabricaten en brandstoffen was zeer belangrijk voor de cementfabriek. De vele transporteurs, leidingmasten en brandstoflijnen bepalen in belangrijke mate het aanzien van de voormalige fabriek en zijn daarmee van aanzienlijke cultuurhistorische waarde. Waardevolle elementen die bijdragen aan bovengenoemde waardering zijn onder andere: • De betonmasten • de aanwezige installatie(s)
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende panden, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • nvt

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Objectnaam: Architecture Organique
STATUS	Waardevol Cultuurhistorisch Element GM-3952

Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met locatie Architecture Organique in rood omcirkeld.

FOTO'S

Kunstwerk voor portiersloge

OMSCHRIJVING

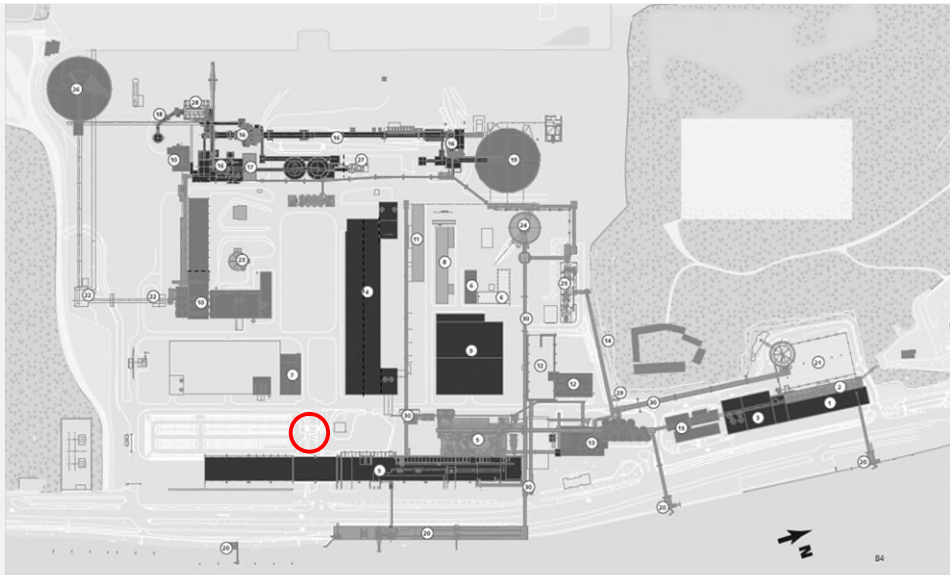
Inleiding

Voormalig ENCI-fabrieksartefact; kunstwerk.

De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving.

Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het

	interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel. Beschrijving Dit kunstwerk werd vervaardigd door Egbertje Kiewiet en in 2001 aangekocht door ENCI ter gelegenheid van de opening van de nieuwe portiersloge.
WAARDERING	Het object is van kunsthistorische waarde vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp en de directe relatie met de ENCI-fabriek. • De kunstwerken op het terrein zijn onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • De kunstwerken zijn een uiting van sociaal-historische en maatschappelijke ontwikkeling van de ENCI-gemeenschap.
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende panden, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • Doordat het object geschilderd is, heeft het aan kunsthistorische waarde ingeboet. Voorgesteld wordt om het object te reinigen en de verflaag te verwijderen.

ADRES	Lage Kanaaldijk 115 6212 NA Maastricht
GEGEVENS	Objectnaam: Na Gedane Arbeid
STATUS	Waardevol Cultuurhistorisch Element GM-3953
	 Overzicht (voormalig) ENCI fabriekscomplex met locatie Na gedane arbeid in rood omcirkeld.
FOTO'S	 Kunstwerk voor portiersloge
OMSCHRIJVING	Inleiding Voormalig ENCI-fabrieksartefact; kunstwerk. De geschiedenis van de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie) gaat terug tot 1926 en is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig (van 20ste eeuw) meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Het

	interieur vormt samen met het exterieur één samenhangend geheel. Beschrijving Dit kunstwerk werd vervaardigd door Jef Courtens en in 1974 geschonken aan de heer J. Gadiot bij zijn afscheid als Directeur Generaal van de ENCI.
WAARDERING	Het object is van kunsthistorische waarde vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp en de directe relatie met de ENCI-fabriek. • De kunstwerken op het terrein zijn onderdeel van een groter ensemble dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationale betekenis is. • De kunstwerken zijn een uiting van sociaal-historische en maatschappelijke ontwikkeling van de ENCI-gemeenschap.
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende panden, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden en beschermde stadsgezichten, zie paragraaf 2.3 van dit rapport. Objectgericht: • Geen aanvullende richtlijnen.

3.3 Inventarisatie en specifieke richtlijnen cultuurhistorische attentiegebieden

ADRES	Lage Kanaaldijk 115	
GEGEVENS	Objectnaam: ENCI fabrieksterrein met groeve (inclusief overgangszones)	
STATUS	Cultuurhistorisch attentiegebied	
FOTO'S		
	Fabrieksterrein met groeve	luchtfoto
OMSCHRIJVING	De Eerste Nederlandse Cement Industrie (ENCI) is nationaal en internationaal een iconisch toonbeeld van de historische ontwikkeling van de cementindustrie. Het is het voorbeeld van vele eeuwen mergelwinning in Maastricht dat zich uitte in de vorm van dagbouw. Dit heeft definitieve sporen achtergelaten in de opbouw en vorm van het landschap. Het industriële cultuurlandschap wordt gekenmerkt door de bijzondere samenhang tussen gebouwen en omgeving. Het geheel is voor Nederland uniek en ook internationaal zeldzaam, vanwege de wijze van ontginning, de inrichting en de kwaliteit van de aanleg van de ontstane groeve en de bijzondere en hoogwaardige ruimtelijke samenhang met de omgeving. De cementindustrie is van belang voor de productie van bouw materiaal voor onder meer de woningbouw en de weg- en waterbouw. De uitvinding van het zogenaamde 'portlandcement' in 1824, en de vervolmaking ervan in 1850, maakten dat oudere hechtingsmiddelen van baksteen, zoals schelpkalk, werden verdrongen. Cement als stevig hechtingsmiddel maakte bovendien de fabricage van beton mogelijk. Stevige constructies, grote overspanningen en snelle bouwwijzen kwamen door de toepassing van beton in de bouw vanaf 1900 in snel tempo tot ontwikkeling. Cement droeg bij aan de revolutie in de bouwwijzen die in de twintigste eeuw de omgeving zouden veranderen. De productie van cement is een proces dat bestaat uit een groot aantal stappen. In Maastricht werden, als enige fabriekslocatie in Nederland, en in tegenstelling tot de vestigingen IJmuiden en Rotterdam, alle stappen van het proces doorlopen. De eerste stap is het winnen van mergel uit de groeve. Vuursteen wordt gescheiden van de mergel, waarna de mergel langzaam wordt verhit en gebrand in een 180 meter lange draaioven. Door het proces van branden en koelen ontstaat klinker, een korrelvormig halffabricaat. Deze klinker wordt opgeslagen in silo's en vervolgens gemalen tot poeder. In deze fase wordt het gemengd met andere stoffen zoals gips, of, met een groot bestanddeel aan hoogovenslak. Het eindproduct cement wordt in schepen of vrachtwagens als bulk vervoerd. Alleen in Maastricht werd zo'n 20% van de productie in zakken verpakt voor de levering aan bijvoorbeeld bouwmarkten. De geschiedenis van de ENCI gaat terug tot 1924 toen mede op initiatief van de Belgische cementindustriële M.A.J. Verbeeck de Eerste Nederlandse Cement Industrie ENCI werd opgericht. In juli 2018 werd gestopt met het winnen van mergel, de basis voor portlandklinker, het belangrijkste bestanddeel van cement. In maart 2019 werd de oven, waarmee de portlandklinker wordt gemaakt, uit productie genomen. De Sint-Pietersberg vormde lange tijd een verhoogd mergelplateau tussen de Maas en de Jeker. De mergelsteen werd vanaf de late Middeleeuwen ondergronds gewonnen als	

	bouw materiaal onder andere door de Franciscanen van het klooster Slavante, waardoor een omvangrijk gangenstelsel ontstond. Vanaf het hervatten van de mergelwinning in 1922 werd er dagbouw gepleegd. Het grondpakket dat op de mergellagen lag, was niet bruikbaar in het productieproces en werd afgevoerd en aan de westzijde van de groeve gestort. Op deze heuvel werd vanaf 1939 het ENCI-bos aangeplant. Van 1939-1967 werd er op eenzelfde wijze een kunstmatige heuvel (terril) aan de zuidzijde van de groeve aangelegd: 'De Observant'. De imposante 125 ha grote groeve is vanaf 2010 geleidelijk, hand in hand met de laatste jaren van ontginning, omgevormd tot een prachtig natuurgebied met een focus op natuur en recreatie. De oudste gebouwen van ENCI dateren uit de jaren twintig en dertig van de 20ste eeuw. Naast gebouwen uit de beginperiode hebben in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw meerdere uitbreidingen plaatsgevonden als gevolg van schaalvergroting, mechanisatie en automatisering. De gebouwen zijn essentiële ankerpunten in het gebouwde ensemble van het fabriekscomplex en kennen een hoge architectonische kwaliteit die door de betrokken architecten zijn gerealiseerd. Frits Peutz i.s.m. Herman de Ronde, Alphons Boosten en bureau Dingemans, Wouda en van den Bergh hebben een regionale band met de locatie en hebben tevens op hoog nationaal niveau geopereerd. Installaties en machines maken inherent deel uit van de productieorganisatie. Een aantal zijn nog in de gebouwen aanwezig en zijn van belang om te laten zien hoe het productieproces zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. In enkele gebouwen zijn nog kunstwerken aanwezig die een onlosmakelijk onderdeel uitmaken van deze gebouwen. Het interieur vormt samen met het exterieur een samenhangend geheel. Belangrijk voor de infrastructuur op het ENCI-terrein waren het kanaal Luik-Maastricht en later de Maas. Via het kanaal werden grondstoffen zoals klei en gips aangevoerd en vervolgens werd het cement afgevoerd. Na de demping van het kanaal, omstreeks 1963, nam de Maas deze taak over. Vaste kranen werden gebruikt voor de overslag van de goederen. De overbouwingen over de weg werden gebruikt voor het transport van de goederen vanaf de kade naar de gebouwen en omgekeerd.
WAARDERING	Het ENCI-complex kan opgevat worden als uniek cultuurhistorisch erfgoed in de breedste zin van het begrip. De monumentale waarde manifesteert zich op verschillende schaalniveaus en op verschillende terreinen. Dit wordt mede bepaald door het grote economische en industriële belang van de ENCI, die lange tijd de enige cementfabriek van Nederland was. Daarmee was de fabriek cruciaal voor de (weder)opbouw van het land, alsook door aanwezigheid van de bijzondere, complexe en nog intacte installatiewerken die verhalen vertellen over deze belangrijke geschiedenis. De ENCI is daarmee onmiskenbaar een zeer bijzondere cementfabriek die op vrijwel alle beoordelingscriteria hoog scoort. Dit vormt reden genoeg voor een uiterst behoedzame omgang met het terrein en de opstallen. Maar de cultuurhistorische waarde gaat verder dan dat, het overstijgt die van het industrieel erfgoed. De fabriek is immers gesitueerd in een van de meest bijzondere landschappen van Nederland waarvan de vroegste lagen tientallen miljoenen jaren geleden in het Laat-Krijt zijn ontstaan en waarvan de geologische sporen nog waarneembaar zijn. Het gebied kan gezien worden als een uitzonderlijke geologische én paleontologische plek. De vele vondsten van fossielen en de geologische studies die hier plaatsvonden hebben in hoge mate bijgedragen aan de ontwikkeling van de natuurhistorie in Noordwest-Europa. De ontdekking dat de hier aanwezige mergel zich gevormd moet hebben in een zee en dat de hier aanwezige fossielen duiden op een specifieke etage in de Europese chronostratigrafie door de Belgische geoloog André Dumont in 1849, bracht hem tot de naam 'Maastrichtien'. Dit is de laatste tijdsnede in het Laat-Krijt en is tevens het enige geologische tijdperk dat vernoemd is naar een stad. De historische en ook recente mijnbouw speelde ook een sleutelrol in deze ontwikkeling omdat hierdoor oude tijdslagen bloot kwamen te liggen. Met andere woorden, in het ENCI-terrein komen miljoenen jaren oude natuur en het menselijk ingrijpen in het landschap op sublieme wijze samen. Ten slotte zien we op de Sint-Pietersberg talloze sporen uit het verleden die een herinnering vormen aan de eeuwenlange kalksteenwinning die door verschillende bevolkingen plaatsvonden, lang voordat de ENCI zich ingroef in de berg. Deze sporen op het ENCI-terrein zijn op vaak spectaculaire wijze waarneembaar en dragen in hoge mate bij aan het onderlinge verband. Ensemblewaarde en stedenbouwkundige/landschappelijke waarden: - De fabriek en de achterliggende groeve zijn ruimtelijk onlosmakelijk verbonden,

zowel in overdrachtelijke als in landschappelijke zin. Bij de ENCI hebben we te maken met een voor Nederland uniek gegeven van een fabriek die door ingrijpende afgravingen zijn eigen landschap heeft gecreëerd en daarmee niet los van elkaar kan worden gezien. Daar komt nog bij dat de Sint-Pietersberg een van de belangrijkste, meest biodiverse Nederlandse natuurgebieden is. Juist het contrast tussen de ingrijpende industrie in dit lieflijke, waardevolle landschap maakt het ENCI-terrein en de groeve tot een interessante plek.

- De verschillende objecten op het ENCI-terrein kunnen worden gezien als onderdelen van één grote cementmachine. Elk onderdeel heeft zijn eigen noodzakelijke functie in het productieproces. De ruimtelijke en functionele samenhang tussen objecten is dus groot. Op het vlak van de ensemblewaarde scoort deze fabriek hoog omdat deze zeer gaaf is. De productielijnen zijn nog goed herkenbaar en nagenoeg noodzakelijke onderdelen voor de productie van cement zijn nog aanwezig, zoals een ovenbuis, talloze silo's en het hoofdkantoor.
- Een van de grootste ruimtelijke kwaliteiten op het fabrieksterrein zijn de talloze zichtlijnen die zich aandienen tussen de fabrieksgebouwen en de installaties door op de omgeving, mede bepaald door de orthogonale structuur waarbij de fabrieksvolumes haaks op de straatbebouwing zijn geprojecteerd. Vanuit verschillende hoeken zien we de uitgestrekte groeve en het daaromheen gevouwen in hoogte oplopende landschap opdoemen alsook de kale steile kalkwanden met daarin de mysterieuze gaten van het eeuwenoude schachtenstelsel. De dynamische sequentie van de gelaagde, in hoogte verschillende uitzichten maakt de fabriek in relatie tot het landschap van de hoogste monumentale orde. Ook de ruimtelijke en functionele relatie tussen de rivier de Maas en de fabriek is van waarde.
- Aan deze ervaring draagt bij dat ondanks de uitgestrektheid van het fabrieksterrein er tegelijkertijd sprake is van een zekere landschappelijke beslotenheid doordat terrein uitgegraven is in een berg en het daarmee aan twee zijden omarmd wordt door de oplopende bergwanden van de Sint-Pietersberg en aan de oostzijde (Maaszijde) door de grote grondstoffenhal wordt afgeschermd van de openbare weg. De giganteske verschijningsvorm van de fabrieken en installaties dragen bij aan het heterotopische karakter van het gebied. De inbedding in het bijzondere industrielandchap en de vervreemdende gebouwen en installaties maken dat een bezoeker echt een andere wereld binnenstapt.
- Landmarks binnen het fabrieksterrein zijn de 180 meter lange ovenbuis met zijn aaneen geschakelde installatie en bijbehorende schoorsteen. De oven vormt een cruciaal onderdeel van het ensemble: hier werd de kalksteen omgevormd tot het halffabrikaat cementklinker. Bovendien is het de enige overbleven roterende buisoven van Nederland. Daarnaast is het vermoedelijk een van de grootste cementovens van West-Europa. De schoorsteen van oven 8 is met 150 meter voor Nederlandse begrippen tamelijk hoog. Vanaf de Maasboulevard is de schoorsteen door de afschermdende fabrieksbebouwing langs de weg weliswaar nauwelijks zichtbaar maar vanuit het heuvelachtige landschap rondom de rest van de fabriek en de groeve des te meer. Vanuit de stad is de schoorsteen eveneens waarneembaar. De harde confrontatie tussen industrie en natuur is vanuit het omliggende landschap goed ervaarbaar en daarmee van hoge cultuurhistorische waarde.
- De krachtige en representatieve straatwand aan Maasboulevard die in de loop der tijd is gevormd door de uitbreiding van verschillende fabrieksvolumes is in het verlengde hiervan eveneens van hoge waarde. De historische gelaagdheid van het ensemble, variërend van begin twintigste-eeuwse, de naoorlogse wederopbouwperiode tot vrij recente industriële toevoegingen, illustreert de lange geschiedenis van de bedrijvigheid die op dit terrein heeft plaatsgevonden. Op het fabrieksterrein van de ENCI bevinden zich allerlei objecten en gebouwen die pas vrij recent, in de jaren negentig zijn gebouwd. Voorbeelden hiervan zijn het mengbed aan de rand van de groeve en de reusachtige betonnen klinkersilo. Hoewel bij deze objecten geen sprake is van erfgoedwaarde in de klassieke opvatting beschikken deze objecten wel over een zekere ruimtelijk en esthetische kwaliteit en dragen in positieve wijze ook bij aan de historische gelaagdheid van de voormalige cementfabriek.
- Rondom het industrieterrein hebben onder andere de kade met transportinstallaties en kranen hoge cultuurhistorische waarden omdat deze historische en stedenbouwkundig onderdeel uitmaken van het ensemble. Deze onderdelen bepalen in sterke mate de aanblik aan de lage Kanaaldijk en vertellen het verhaal van de historische functie en het transport behorende bij de cementproductie. Ook de Directeurswoning gebouwd in 1937 in Zwitserse chaletstijl door architect Alphons Boosten voor de eerste directeur van de ENCI,

	de Zwitserse ir. W. Mooser, is van hoge cultuurhistorische en architectuurhistorische waarde. - De contour van het cultuurhistorisch attentiegebied is gebaseerd op de historische context. Dit bestaat uit het gebied dat deel uitmaakte van het industrieterrein ENCI dat in de 'berg' is uitgegraven (inclusief het zuidelijk deel ter plekke van het energie-station), de groeve met daaromheen de begeleidende weg, de vijvers, de observant en de directeurswoning.
RICHTLIJNEN	Algemeen: • Voor de algemene richtlijnen voor dominante en kenmerkende panden, alsmede de waardevolle cultuurhistorische elementen, zie paragraaf 2.1 van dit rapport. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud van de waardevolle groenelementen, zie paragraaf 2.2. • Voor de algemene richtlijnen voor onderhoud en wijzigingen in cultuurhistorische attentiegebieden, zie paragraaf 2.3. Specifieke richtlijnen - Fabrieksterrein, de groeve en het omliggende heuvelachtige landschap van de Sint-Pieter als een ondeelbaar geheel zien. Geen verdere eigendomsverkevelingen toestaan op het terrein die van invloed zijn op de ruimtelijke eenheid. Het toepassen van zichtbare afscheidingen op het terrein door middel van hekken of muren tast de samenhang en daarmee de cultuurhistorische waarden aan. - Behoud de beeldbepalende landmarks zoals de installatiewerken van oven 8 inclusief buisoven en schoorsteen als industrieel erfgoed en houd deze visueel ervaarbaar vanuit alle zijden. - Behoud het beeldbepalend netwerk van transportbanden, kranen en leidingen die vaak de verbinding vormen tussen de gebouwen, waardoor het productieproces afleesbaar blijft. - Maak zorgvuldige afwegingen ten aanzien van de historisch gelaagde fabrieksbebouwing op het terrein aan de Maasboulevard als tastbare herinnering aan het bijna 100 jaar lange industriële verleden van de ENCI. - Versterk de ENCI-identiteit door bij wijzigingen de cultuurhistorische waarden zorgvuldig af te wegen. - Benut de unieke kwaliteit, de identiteitsdragers en transportbanden met gebruikmaking van voormalige productieprocessen en grondstoffen (oa. mergel, cement, klinker, slak). - Vertel het verhaal van de plek. Gebruik het voormalige productieproces 'van mergel tot klinker': hou het productieproces op verschillende plekken herkenbaar en/of leg het uit. - Behoud typerende contrasten, behoud het duidelijke contrast tussen natuur, groeve en omgeving en het industriële karakter van het bedrijventerrein. - Focus bij het maken van plannen op het materiële ENCI-dna, hergebruik van gebouwen gaat voor nieuwbouw, creëer nieuwe ensembles tussen gebouw(en) en installaties. - Geef bij het maken van plannen aandacht aan het maatschappelijk belang van het ENCI-fabriek (het immateriële ENCI-dna) - Bewaak en behoud de historische en fysieke relatie tussen de groeve en het bedrijventerrein. Behoud de eenheid en openheid van het gebied van zowel de groeve als het bedrijventerrein. - Voorkom bebouwing of dichtbegroeide beplanting die de openheid en zichtlijnen belemmeren. - Verduurzaam het gebied met respect voor de cultuurhistorische waarden. - Versterk de ruimtelijke structuur, behoud en versterk de unieke verschillen in schaal van de gebouwen en omgeving met nieuwbouw. Behoud de orthogonale structuur. - Bouw circulair, hergebruik alle vrijgekomen onderdelen en elementen van sloopprocessen waar mogelijk bij nieuwbouw en renovatie. - Uitbreiding van het energiestation aan de zuidzijde van de lage kanaaldijk, met perceelsnummer Sint Pieter B 3743 sluit aan bij de cultuurhistorische waarden van dit cultuurhistorisch attentiegebied. Het faciliteren in energie past namelijk goed bij de historische industriële gedachtegang en aanpak. - Omdat ieder initiatief of iedere ontwikkeling anders is dient maatwerk geleverd te worden en kunnen nadere cultuurhistorische randvoorwaarden aan de orde zijn. Bronnen: - Fabriekscomplex Eerste Nederlandse Cement Industrie te Maastricht, Gebiedsgerichte cultuurhistorische verkenning met transformatiekader,

Crimson Historians & Urbanists, januari 2022

- Verzoek tot aanwijzing als Rijksmonument, Erfgoedvereniging Bond Heemschut en Werkgroep Industrieel Erfgoed Limburg, Roermond 15 februari 2021
- Ruimtelijk Kader, ENCI-terrein, Rademacher / De Vries Architecten en Ivan Roos / Pieter Stokking Ontwikkelaars, versie 17-06-2024